

חוברת עבודה לתלמיד

ספר יהושע

יונתן לוי 050-9391244
Yonaam1@gmail.com

תוכן עניינים

3	פרק א – "חזק ואמץ!"
5	פרק ב – שליחת המרגלים והתשובה שבפיהם
8	פרקים ג-ד – מעבר הירדן
10	פרק ה – הכנות רוחניות לקראת כיבוש הארץ
12	פרק ו – כיבוש יריחו
15	פרק ז – מעל עכן בחרם
18	פרק ח – כיבוש העי
20	פרק ט – כריתת הברית עם הגבעונים
24	פרק י – המלחמה במלכי הדרום
28	פרק יא – המלחמה במלכי הדרום
32	פרק יב – סיכום כיבוש כל הארץ
33	פרק יג – סיכום ביניים: פירוט הערים שנכבשו ושטרם נכבשו
36	פרק יד – פתיחה לחלוקת עבר הירדן המערבי
40	פרק טו – גבולות נחלת יהודה
43	פרקים טז-יז – גבולות נחלת בני יוסף
45	פרק יח – חלוקת השבטים שטרם נחלו, נחלת בני בנימין
49	פרק יט – חלוקת נחלת בני שאר השבטים
51	פרק כ – הבדלת ערי מקלט
54	פרק כא – ערי הלויים והכהנים
56	פרק כב – בניית מזבח על ידי שנים וחצי השבטים ותגובת השבטים
59	פרק כג – כינוס יהושע את מנהיגי העם ופנייתו לעם
62	פרק כד – נאום הפרידה של יהושע מהעם

פרק א – "חזק ואמץ!"

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן מִשְׁרֵת מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) מֹשֶׁה עֶבְדִּי מֵת וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אֲתָה וְכָל הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

עיין בפסוקים הבאים וציין, מה מאפיין את משה רבינו בכל אחד מהם!

המקור	מה מאפיין את משה רבינו
שמות ב, יא"ז	
שמות ה, א"ה	
שמות יד, כא"ב	
שמות יז, ה"ו	
שמות יז, ח"ג	
שמות יח, יג"טז	
שמות כד, יב"ח	
שמות לב, יא"ד	
דברים לא, א"ו	
דברים לד, ה"י	

1. עיין בספר יהושע פסוקים א-ט: כמה פעמים נאמר ליהושע: "חזק ואמץ"?

2. עיין בדברי הגמרא הבאים:

"ונתתה מהודך עליו" ולא "כל הודך". זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה...

(בבא בתרא עה/א)

רבינו בחיי (על במדבר כז, כ):

ונתתה מהודך עליו - תחלוק לו כבוד כנגד כל ישראל. ודרשו רז"ל מהודך ולא כל הודך פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה. והמשל הנפלא הזה בא להורות על מדרגת הנבואה של כל אחד ואחד, כי מדרגת נבואת משה בשם המיוחד שהוא כח החמה ומדרגת נבואת יהושע בכבוד שהוא כח הלבנה, והנה זה לנמשל, אבל ענין המשל כשם שאור הלבנה לא מצד עצמה הוא רק מצד החמה שהלבנה מקבלת אורה ממנה כן יהושע קבל ממשה...
כיצד רבינו בחיי מסביר את הדימוי: "פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה"?

3. כיצד ניתן להבין לפי המדרש מדוע יהושע היה צריך חיזוק?

4. עיין בדברי הרלב"ג הבאים:

ספר יהושע פרק א – חזק ואמץ!

ולזה בחר השם אז ביהושע להיות לנביא לישראל אחרי מות משה עם מה שהשפיע לו משה מהשלימות להכינו אל זה כמו שהתבאר שם ולזה הוא מבואר כי בימי משה לא נצטרכו ישראל לנביאות יהושע ולזה ביאר הכתוב כי אחרי מות משה עבד ה' אז דבר השם אל יהושע אלו הדברים לא קודם זה והנה קרא יהושע בן נון משרת משה להעיר שהסבה היתה בהגעתו למדרגת הנבואה היותו משרת משה כי מפני זה היה תמיד עמו ולמד מחכמתו ומהנהגתו בכל פעולותיו מה שלא היה דרך לתלמיד שאינו משרת ללומדו ולזה אמר פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו וזה ממה שיורה כי גדולה שמושה יותר מלמודה כמו שביארו רבותינו ז"ל.

מדוע לפי הסבר הרלב"ג זכה יהושע לנבואה? ומדוע זכה לה דוקא אחרי מות משה?

מה המסר שיש ללמוד מכך לחיינו?

5. עיין בפירוש רש"י וכתוב מדוע נאמר ליהושע שלוש פעמים: "חזק ואמץ"?

6. שאלת אתגר! על מה נאמר ליהושע: "רַק חֲזַק וְאַמֵץ מְאֹד", ומדוע?

7. עיין בדברי המלבי"ם (א, ז – ביאור הענין) הבאים:

השאלות: למה כפל אזהרותיו על שמירת התורה? ואמר תחלה למען תשכיל ואח"כ אמר כי אז תצליח ואז תשכיל? רק חזק ואמץ מאוד לשמור לעשות ככל התורה - נגד הענין הבי' על הדבוק האלקי שעליו אמר כאשר הייתי עם משה אהיה עמך. גם ע"ז צריך שתתחזק עוד ביותר. כי עיקר הגבורה לכבוש את יצרו.

מהי הגבורה העיקרית הנתבעת מהאדם?

וגם ר"ל כי החזוק הגופני תלוי בחזוק הנפשי בשמירת התורה. ובאר כי החזוק הזה יהיה א' לשמור אי"ע ממצוות ל"ית. ב' ולעשות מ"ע.

כיצד האדם יזכה לגבורה גופנית?

ורק ככל התורה - ר"ל כל השמרם מפני הכרעת השכל רק מפני צווי התורה וז"ש אשר צוך משה עבדי. וגם לא יספיק אם תשמור חלק מה"ית כי צריך אתה לשמור ככל התורה:

על איזה חלק מהתורה על יהושע להקפיד לשמור?

אל תסור ממנו - [מן הספר] ימין על צד התוספת ושמאל על המגרעת ור"ל לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו. למען תשכיל בכל אשר תלך. באר שמצות התורה נבדלו ממצות הנמוסיות בשני עניינים:

א' שמצות הנמוסיות רובם אין בס טעם שכלי אשר יפיק אל התכלית הנרצה. לא כן מצות התורה הם מצות שכליות מובילות אל מטרת האושר והשלמות, ועל זה אמר: "למען תשכיל".

ב' שגם הנמוסים שהם נמוסים שכליים אינם מקיפים רק על הכללים לא על כל פרטי ההנהגות וחלקיהם לא כן מצוה התורה שהם ילמדו ארח סלולה בכל דרכי בני אדם, לכן אומר בכל אשר תלך.

במה מתייחדות מצוות התורה מהמצוות הנימוסיות (חוקי החברה)?

פרק ב – שליחת המרגלים והתשובה שבפיהם

מטרת שליחת המרגלים

1. עיין בפסוק א:

"וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן מִן הַשְּׁטִיִּים שְׁנַיִם אַנְשִׁים מִרְגְּלִים חָרָשׁ לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְאֶת הָאָרֶץ וְאֶת הָרִיחוּ וְיִלְכוּ..."
רלב"ג: "בשלוח המרגלים... שלחם רק לחזק לב יהושע והעם כשישמעו שנפלה אימת ישראל עליהם וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניהם".

מה היתה מטרת שליחת המרגלים?

2. עיין בדברי הרד"ק הבאים: "שנים אנשים – פירוש: אנשים טובים ולא כאותן שהלכו בשליחות משה".

על איזו קושיא נסתרת עונה הרד"ק?

3. עיין בדברי המלבי"ם הבאים:

וישלח יהושע - בא להשיב על השאלה שתפול בזה איך שלח יהושע מרגלים אחרי שראה הרע שנמשך משליחות המרגלים בימי משה, משיב כי היו חמשה הבדלים בין מרגלים של יהושע ובין מרגלים של משה:

א) המרגלים ששלח משה היו עפ"י שאלת העם כמ"ש ותקרבו אלי כלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ולכן כששבו הוציאו דבה סמכו העם עליהם, אבל פה שלח יהושע מדעת עצמו ולא מדעת העם.

ב) משה שלחם ממדבר פארן שהי' רחוק מן הארץ והיו מסתפקים במהות הארץ ועל יכולתם לכבשה, אבל יהושע שלח מן השטים - שהי' בגבול הארץ בלתי מסתפק אם יכנס אם לאו רק לדרוש המקום הנוח לכבוש.

ג) משה שלח שנים עשר אנשים תרים ויהושע שלח שנים אנשים מרגלים - רצוני כי כבר ביארתי בפ"י התורה (פ' מקץ ופ' שלח) שיש הבדל בין התר והמרגל, התר מבקש את הטוב אם טובה הארץ ואם אנשי' גבורי' וכדומה, והמרגל יבקש את ערות הארץ, המקום הנוח לכבשה משם, ובארתי כי יש בזה שני מיני שליחות, אם העם שולחים תרים לראות הטובה היא אם רעה.

[שהכוונה בזה אם ראוי שילחמו עליה אם לאו] ישלחו נשיא מכל שבט כי לא יסמכו בזה על אנשים פחותים ולא יסמכו שבט על שליח שבט אחר, כי כ"א ישלח איש אשר יסמך לבו עליו כי יתור אם תהיה הארץ מוכשרת לפני שבטו ועסקיו כפי מה שהוא עובד אדמה או רועה צאן או עוסק במסחר או לחוף אניות, ועל כוונה זאת שלח משה לתור הארץ לא לרגל, ולכן שלח נשיא מכל שבט, ולכן יצא המכשול הגדול הזה משליחותם, לא כן אם שולחים מרגל והוא אם הסכימו לכבשה ושולחים לראות את ערות הארץ מאיזה מקום יכבשוה בקל, ישלחו איש אחד או שנים מהמון עם כי זה ישלח רק שר הצבא הרוצה לדעת מאיזה מקום ילחם, ועי"ז האופן שלח יהושע רק שנים ולא י"ב, ורק אנשים מההמון לא נשיאים, ורק מרגלים ולא תרים, ולכן לא היה מיקום פה להוצאת דבה.

ד) שלחם חרש - ר"ל בשתיקה שאיש לא ידע בדבר רק הוא לבדו

ה) לאמר לכו ראו את הארץ ואת יריחו - עיקר השליחות היה על יריחו והארץ אשר סביבותיה שדרך שם באו ורצו לדעת איך יכבשוה.

ספר יהושע – שאלות חזרה פרק ב – שליחת המרגלים והתשובה שבפיהם

מהם חמשת ההבדלים המהותיים שבין שליחת מרגלי משה לשליחת מרגלי יהושע?

הבדל	הנושא	מרגלי משה	מרגלי יהושע
	מספר המרגלים		
א	יזם שליחת המרגלים		
ב	מהיכן שלח ומטרת השליחות		
ג	סוג השליחים (תרים-מרגלים)		
ד	מי ידע על שליחתם		
ה	איזה מקום צריך לבדוק		

להיכן נשלחו המרגלים

4. מדוע המרגלים נשלחו דוקא לביתה של רחב? היעזר בפסוק טו

5. עיין בדברי המלבי"ם הבאים:

"הלכו ויבאו בית אשה זונה ושמה רחב" - והיה בזה תחבולה כפולה: **א**) שלא יכירום כי מבני ישראל המה, באו בית אשה זונה, ונודע לתושבי כנען כי ישראל עם שונא זמה המה ולא יעלה על לבם כי שלוחי ישראל בית זונה יתגודדו. **ב**) ע"י שהיה שמה רחב - מפורסמת בשמה אצל גדולי הארץ כמ"ש רחב בשמה זנתה נגלו לה סתרי גדולי הארץ וסודותיהם ואצלה יחקורו כל הנעשה בארץ ולכן לא הלכו לשום מקום רק וישכבו שמה. כיצד מסביר המלבי"ם את הבחירה לשלוח את המרגלים דוקא לביתה של רחב?

שמירת המרגלים והתחייבותם לרחב

6. רחב מגינה על שני המרגלים שבאו אל ביתה. מה הסיבה לכך? (פסוקים: ט-יא)

7. כיצד מדברי רחב מבינים המרגלים שתמה שליחותם?

8. מה דורשת רחב מהמרגלים בתמורה להצלחתם? (יב-יג)

9. כיצד מגיבים המרגלים לבקשתה של רחב? (יד-כ)

10. כיצד נקרא החוט שרחב התבקשה לקשור בחלון?

11. מדוע לדעתך הוא נקרא בשם זה?

סיכום השליחות

12. כיצד מסכמים המרגלים את שליחותם בפני יהושע? (כד) העתק את הפסוק!

פרק מרתק... תודה!

פרקים ג-ד – מעבר הירדן

קרא את פרקים ג-ד בספר יהושע וענה על השאלות הבאות:

הכנות לקראת מעבר הירדן

1. מה מצווים השוטרים את עם ישראל שלושה ימים לפני מעבר הירדן (א, יא), ומהם הם מצווים אותם בבוקר השלישי (ג, ב-ג)?
שלושה ימים לפני:
באותו הבוקר:

2. על מה מבקש יהושע מהעם להקפיד? (ג,ג)

3. עיין בדברי הרלב"ג (פסוק ג) והסבר, לשם מה נדרש מהעם להקפיד על כך? מה ההבדל בין הליכת העם במדבר בימי משה רבינו לבין ההליכה לכיבוש הארץ?

4. קרא בפרק ג פסוקים ה-ז. ועיין בדברי המלבי"ם הבאים:

ויאמר יהושע - וכו' התקדשו - ממה שראה יהושע כי היום ישאו הכהנים את הארון ידע כי יעשה להם נפלאות, וכמו שאמרו חז"ל (סוטה לג): בשלשה מקומות נשאו הכהנים את הארון, כשעברו את הירדן, וכשסבבו את יריחו, וכשהחזירוהו למקומו (לבית קדשי הקדשים בימי שלמה) ובכל אלה היו נסים גלויים, מנפילת חומת יריחו, ומהורדת האש בימי שלמה, **וחשב יהושע** כי הנסים האלה יעשו באמצעות ישראל, וז"ש יעשה ה' בקרבכם נפלאות - ולכן צוה להם להתקדש למען יוכנו להעשות הנפלאות בזכותם ובכחם **וה' הודיע לו** (פסוק ז') כי הנפלאות יתהוו בכח ובאמצעות ארון הברית:
- **כיצד חשב יהושע שיתקיים הנס, ומה הוא ציווה את העם בעקבות זאת?**

- **כיצד הקב"ה אמר ליהושע שיתקיים הנס?**

חציית הירדן

5. מה גרם למי הירדן להיבקע? (ג, יג-יז)

6. באיזה אופן נעמדו המים (ג, טז), ומה ההבדל בין קריעת מי הירדן לבין קריעת מי ים סוף ביציאת מצרים (שמות יד, כב-כט)?

יהושע מבקש להניח אבנים בתוך הירדן, והוא מצווה להניח אבנים גם בתוך הירדן.
7. מדוע לדעתך יהושע מצווה לקחת נציג מכל שבט?

עיין בדברי המלבי"ם: (יב) "ועתה - אחר שהנס יהיה רק באמצעות הארון קחו לכם שנים עשר אנשים - למען יהיו עדים על הנס, איש אחד לשבט - ר"ל: כל אחד יהיה תחת שבטו, שיהיה מנשיאי השבט עד שמעמדו שם ידמה כמעמד כל השבטי". מדוע לדבריו יהושע מצווה להקים נציג מכל שבט?

8. היכן מוקמו האבנים בתוך הירדן, ומדוע דוקא שם? (ד, ג-ט)

9. להיכן התבקשו העם להעביר את האבנים שנלקחו מתוך הירדן ומדוע? (ד, כ-כד)

תוצאות נס בקיעת הירדן

10. ציין שתי תוצאות לבקיעת מי הירדן מפני עם ישראל! (ד, יד; ה, א)

א.

ב.

היה קל ומעניין. אין דבר יותר מענין מלימוד תנ"ך!! נכון או לא?
אם ענית שנכון, יש לך 5 נקודות בונים במבחן...

פרק ה – הכנות רוחניות לקראת כיבוש הארץ

קרא את פרק ה בספר יהושע וענה על השאלות הבאות:

1. כיצד מתייחסים כל מלכי כנען ומלכי האמורי ביחס לעם ישראל? ומה גרם להם להגיב כך?

2. לפי הכתוב בפרק ב, פסוקים ט-יא, מה גרם לעמי הארץ לחשוש מפני בני ישראל?

3. מה הסיבה שמתווספת לכך בפרקנו? לאיזה דבר זה דומה?

הציווי למול

הקב"ה מצווה את יהושע לשוב ולמול את עם ישראל.

4. עיין בפירוש רש"י לפסוק ה, וכתוב: מה הכוונה: "שנית"? 2 פירושים

פירוש א:

פירוש ב:

5. מדוע עם ישראל לא נימול מאז יציאת מצרים במשך כל שנות היותם במדבר?

6. פסוק ה מתחיל במילה: "כי" כלומר: סיבה. בסיבה למה מדובר?

7. "גִּלְגָל" מדוע המקום נקרא בשם זה?

הפסקת המן

8. מהי המצווה הראשונה שעמ"י עשו בכניסתם לארץ? והיכן? (י)

9. מדוע היה חשוב למול קודם לכן? עיין שמות יב, מח

10. מתי פסק לרדת המן, ומדוע? (פסוקים יא-יב) היעזר גם בכתוב בספר שמות טז, לה!

11. "וַיֹּאכְלוּ מֵעֵבֹר הָאָרֶץ":

א. מה הכוונה "מעבור הארץ"?

ב. עיין במפרשים וכתוב מדוע עם ישראל לא יכלו לאכול מהתבואה החדשה שצמחה באותה שנה בארץ?

פגישת יהושע והמלאך

קרא את הפסוקים: יג-טו, וכן פרק ו פסוקים א-ב.

12. עיין בפירוש הרד"ק (יג):

...יהושע לא היה בתוך העיר... נסעו מהגלגל אחר שנמולו שם הערלים עשו הפסח ובאו להם ליריחו לכבשה וחנו את פני העיר והקב"ה שלח מלאכו ליהושע כדי לחזקו לכבשה ולבשרו. ונראה לו כדמות איש וחרבו שלופה בידו – מורה על הגבורה ועל הנצח, כמו שנראה ליעקב אבינו ונאבק עמו לחזקו ולבשרו, כמו שאמר לו: "כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל". וכן בא ליהושע זה המלאך וחרבו שלופה בידו כדמות גבור מנצח והוא שאמר ליהושע ראה נתתי בידך את יריחו ואת מלכה.

לפי הסבר הרד"ק, מדוע המלאך בא לבקר את יהושע? האם הדבר היה לטובת יהושע? מה המסר שהוא בא להעביר לו?

13. הסבר את הביטוי: "הלנו אתה אם לצרינו!"

14. עיין בדברי הגמרא הבאים (סנהדרין מד/א-ב):

דקאמר ליה (יהושע ה, ד): "אני שר צבא ה' עתה באתי" ... א"ל: אמש ביטלתם תמיד של בין הערביים ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה, על איזה מהן באת? א"ל עתה באתי מיד (יהושע ה, ט): "וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק". ואמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה.

אמר שמואל בר אוניא משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמר (יהושע ה, יד): "עתה באתי" ...

א. לדברי הגמרא, מהי סיבת בואו של המלאך ליהושע?

ב. לפי דברי הגמרא, שכרו של מה גדול יותר – לימוד תורה או הקרבת קרבנות?

15. עיין בדברי המלבי"ם (טו) הבאים:

ויאמר - וגוי של נעלך - ר"ל מהר יגלה דבר ה' אליך, וצריך שתפשוט בגדי החומר מעליך, להיות מוכן אל הנבואה אשר באתי להגיע אליך ולהכינך אל קבלת השפע הנבואית...

א. לדברי המלבי"ם, מה מטרת בואו של המלאך?

ב. נסה למצוא הוכחה לדברי המלבי"ם מהפסוקים!

אין דבר טוב יותר מהכנה רוחנית! עכשיו אפשר לכבוש את הארץ...

פרק ו – כיבוש יריחו

קרא את פרק ו בספר יהושע וענה על השאלות הבאות:

1. תן כותרת לכל אחד מהפרקים הבאים:

א-ה: _____
ו-ט: _____
י-יז: _____
יז-כ: _____
כ-כז: _____

2. "וַיִּרְיַחוּ סִגְרֵת וּמִסְגָּרֵת מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יוֹצֵא וְאֵין בָּא" (א)
לשם מה חשוב לציין זאת?

3. תאר כיצד ה' מצווה את יהושע להקיף את העיר? (ב-ה)

4. מיהו ה"חלוץ" ומיהו ה"מאסף"?

5. היכן היה ארון ה' במשך הליכתם מהשיטים לירדן (פרק ג) והיכן היה ממוקם ארון ה' בשעת הקפת יריחו? (בפרקנו, פסוקים: ט ויג)

היחס לשלל המלחמה (פסוקים: יז-כא)

6. למה אנו מתכוונים כשאנו אומרים בעברית של ימינו: "חרם"?

7. מהן שתי המשמעויות של המילה: "חרם" בתנ"ך? מצודת ציון על פסוק יז

אפשרות א: _____
אפשרות ב: _____

8. לאיזו משתי המשמעויות הכוונה בפרקנו בציווי: "וְהָיְתָה הָעִיר חָרָם הִיא וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ לֵה" (יז) הוכח תשובתך מהפסוקים!

9. עיין בפירוש הרד"ק:

והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה – "היא" שלא תבנה עוד. "וכל אשר בה" – שלא יהנה אדם מכל אשר בה.
א. לדברי הרד"ק, מהו הציווי ביחס ליריחו?

ונראה כי הקב"ה אמר לו כן, כי יהושע לא אמר דבר כזה מלבו ואף על פי שלא זכר זה הכתוב ימצאו כמוהו רבים.
ב. לפי דעת הרד"ק מי היוזם של איסור החרם ביחס ליריחו? כיצד הרד"ק מנמק את דבריו?

ורז"ל אמרו כי יהושע אמר דבר זה מרצונו ולא אמר לו הקב"ה אמר יהושע יריחו כבושה תחלה לארץ ישראל נוציאנה תרומה כאשה הזאת שמפרשת חלתה מתחלת עיסתה. ועוד אמר יהושע בשבת לכדנו יריחו ושבת קדש שנאמר כי קדש היא לכם כל מה שכבשנו בה יהיה קדש שנאמר "קדש לה' אוצר ה' יבא" ואף עפ"י כן הקב"ה הסכים על ידו. ומניין שהקב"ה הסכים על ידו? שנאמר: "חטא ישראל וגם עברו את בריתי" והיה זה אחד מג' שגזרו בית דין שלמטה והסכים הקב"ה עמם.
לפי דברי חז"ל, מי יזם את איסור החרם? ומהי הסיבה לקביעת איסור זה?

10. מדוע יהושע מזהיר את עם ישראל להיזהר מלקחת משלל המלחמה? פסוק יח

אופן כיבוש יריחו

11. באיזה אופן הצליח עם ישראל להיכנס לתוך יריחו המבוצרת?

12. לפי פשט הפסוקים, מהי הסיבה שבזכותה רחב ובני ביתה ניצלו?

תוצאות כיבוש יריחו

13. הסבר במילים שלך את שבועת יהושע ביחס ליריחו! (כו)

14. כיצד השפיע כיבוש יריחו על כל יושבי ארץ ישראל הגויים? (כז)

15. מדוע לדעתך היה כה חשוב ליהושע שיריחו לא תיבנה?

16. עיין בדברי הרד"ק הבאים (פסוקים יז, כו):

והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה - היא שלא תבנה עוד וכל אשר בה, שלא יהנה אדם מכל אשר בה...
...והחכם הגדול רבינו משה בר מימון ז"ל פירוש הטעם להיות המופת קיים שנפלה חומת עיר יריחו תחתיה כי כל מי שיראה
החומה שוקעת בארץ יתבאר לו שאין זה תכונת בנין נהרס כך אבל נשתקע במופת (=נס)...

מהן שתי הסיבות שהרד"ק מציין מדוע אין לבנות את יריחו?

פרק ז – מעל עכן בחרם

קרא את פרק ז וענה על השאלות הבאות:

המעל בחרם

1. "וימעלו בני ישראל מעל בחרם ויקח עכן בן פְּרָמִי בן זַבְדִּי בן זֶרַח לְמִטָּה יְהוּדָה מִן הַחֲרָם וַיַּחַר אִף ה' בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל": (א)
א. מה הבעיה המתוארת בפסוק? (היעזר בכתוב בפרק ו פסוק יח)

ב. מה הקושי ה"אמוני" שמתעורר בקריאת הפסוק הזה? היעזר בכתוב ב: במדבר טז, כב; דברים כד, טז!

ג. עיין בדברי המלבי"ם (פסוק א) הבאים:

וימעלו. מודיע, כי כל ישראל קשורים כגוף אחד, עד שכל איש ואיש מהם יחוסו אל הכלל כיחוס אבר אחד מן הגויה אל הגויה, וכמו שע"י חולי או הפסד אבר אחד יתהוה חולי או מום בגוף כולו, כן במה שלקח עכן מן החרם נחשב כאילו מעל העם כולו, וז"ש וימעלו בני ישראל ויקח עכן.
כיצד המלבי"ם מסביר מדוע חטאו של עכן מיוחס לכל עם ישראל?

ד. יש הבדל בין העונש הבא בפועל ובין העונש הבא ע"י סילוק השגחה, שעת יעניש ה' בפועל לא יעניש את הבלתי חוטא בעבור החוטא כמו שהיה אח"כ שנסקל עכן לבדו, לא כן העונש המסובב במקרה ע"י שיסלק ה' את השגחתו, זה יחול על הכלל כולו שבהיות ביניהם חוטאים יסתיר ה' פניו מהם כולם... וזה שאמר: "ויחר אף ה' בבני ישראל" – רצונו לומר: שסלק השגחתו מהם...
מהו האופן השני שמסביר המלבי"ם כדי שנבין מדוע בגלל חטאו של אחד גם האחרים ייענשו?

ההכנות לקראת המלחמה

2. כיצד יהושע מתכונן למלחמה? (ב)

3. האם המרגלים עשו את שליחותם? דייק היטב בפסוקים ב-ג!

תוצאות מלחמת העי הראשונה ותגובת יהושע והעם

4. כמה אנשים מישראל יצאו להילחם בעי ומה היתה תוצאת המלחמה? (ד-ה)

ספר יהושע פרק ז – מעל עכן בחרם

5. מה היתה **תגובת העם** לתוצאת המלחמה? (ה)

6. כיצד יהושע והזקנים **הגיבו** לתוצאת המלחמה? (ו)

7. מה **טוען יהושע** כלפי הקב"ה? (ז-ט)

פסוק ז: _____
פסוק ח: _____
פסוק ט: _____

תגובת ה' ליהושע

8. קרא את הפסוקים: י-ב. האם כשיהושע פנה אל ה', יהושע ידע על לקיחת החרם על ידי עכן? הוכח דבריו!

9. מה סיבת כשלון המלחמה לפי דברי ה'? (יא)

10. מה התנאי לכך שעם ישראל יוכלו לנצח במלחמות, ומדוע? (יב)

11. כיצד מתברר מי לקח מהחרם? פרט! (יג-יד)

12. מה דינו של הלוקח את החרם, ומדוע? (טו)

13. עיין בדברי חז"ל הבאים (סנהדרין יא/א):

"ויאמר ה' אל יהושע קום לך למה זה אתה נופל על פניך חטא ישראל" אמר (יהושע) לפניו: "רבש"ע מי חטא?" אמר לו (הקב"ה) 16: "וכי דילטור אני?! לך הטל גורלות!"

איזה מסר מעביר הקב"ה ליהושע בכך שאינו מגלה לו מי מעל בחרם?

14. כיצד עכן הגיב לכך שיצא הגורל עליו?

15. יהושע שולח מיד שליחים להביא את החרם שלקח עכן. מדוע הוא לא בביקש מעכן ללכת להביא את החרם בעצמו? (כב, היעזר ברש"י)

16. "ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הנספף ואת האדרת ואת לשון הזקב ואת בכניו ואת בנתיו ואת שורו ואת חמרו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו וכל ישראל עמו ויעלו אתם עמק עכור": (כד)
א. הרלב"ג כותב: "הנה יספק מספק למה נענשו בניו ובנותיו והם לא חטאו בזה?" מהי תמיהתו? וכיצד רש"י מיישבה?

ב. מהו "עמק עכור", ומדוע הוא נקרא כך? (כו)

ג. בפסוק כה כתוב: "ויאמר יהושע מה עכרתנו ועכרף ה' ביום הזה וירגמו אתו כל ישראל אבן וישרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים":

מי נרגם באבנים, מי נשרפו באש, ומי נסקלו?

נרגם באבנים: _____

נשרפו: _____

נסקלו: _____

17. מדוע עכן נרגם באבנים? (כה-כו)

18. מה היתה תוצאת גזר הדין של עכן? (כו)

כל הכבוד לך שלא נשברת. אלוף!!!

פרק ח – כיבוש העי

קרא את פרק ח וענה על השאלות הבאות:

היציאה למלחמה

1. מה ההבדלים בין מלחמת העי הראשונה לשניה? השלם את הטבלה הבאה!

מלחמה שניה	מלחמה ראשונה (פרק ז)	
		מי יוזם את היציאה למלחמה
		התארגנות לקראת המלחמה
		מספר הלוחמים
		מי עומד בראש הלוחמים
		האם יש הבטחה לנצחון

2. כתוב במילים שלך מהו "התדריך" ("נוהל הקרב") שנותן יהושע ללוחמים! (ב-ח)

3. מה ה' מצווה לעשות עם שלל העיר? במה הדבר שונה מכיבוש יריחו? (ב)

תוצאות המלחמה

4. מה היה סופו של:

מלך העי – _____

אנשי העיר – _____

הבהמות ושלל העיר – _____

העיר – _____

5. "וְאֵת מֶלֶךְ הָעִי תָלָה עַל הָעֵץ עַד הָעֶרֶב וַיָּבֹא הַשָּׁמֶשׁ צָהָה וְהוֹשַׁע וַיִּרְדּוּ אֶת נַבְלָתוֹ מִן הָעֵץ וַיִּשְׁלִיכוּ אוֹתָהּ אֶל פְּתַח שַׁעַר הָעִיר וַיִּקְימוּ עָלָיו גָּל אֲבָנִים גָּדוֹל עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (כט)

א. מדוע יהושע ציווה להוריד את גופתו (= "נבלתו") של מלך העי מהעץ? עיין דברים כא, כב-כג

ב. מדוע לדעתך הקימו עליו גל אבנים?

6. מהן המצוות שיהושע מקיים לאחר כיבוש העי?

7. אָז יבְּנֵה יְהוֹשֻׁעַ מִזְבֵּחַ לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבֶל: (ל)
א. מדוע, לדעתך, יהושע מקיים את המצוות הללו דוקא עכשיו?

ב. האם **מפשט הפסוקים** יהושע עושה כפי ציווי התורה? הוכח דבריך! שים לב לביטוי החוזר

ג. עיין בספר דברים פרק כז, פסוקים א-ח. האם הזמן בו יהושע קיים את המצוות הללו תואם את הציווי? דייק!

ד. כיצד רש"י בפרקנו (פסוק ל) מיישב את הסתירה הזו?

ה. **למטיבי לכת! עיין בדברי המלבי"ם הבאים:**

במצוה הזאת יש שלש שטות לחכמינו ז"ל:...

דעה אחת (משנה סתמית בסוטה דף ל"ב): כי בו ביום שעבר את הירדן באו להר עיבל ובנו מזבח, וכתבו התורה על האבנים וקפלו את הסיד, וחזרו בו ביום ולנו בגלגל...

הדעה השנית (הוא בירושלמי) דעת ר"א ששני גבשושית היו אצל גלגל, שקראו לאחד בשם הר גריזים ולשני בשם הר עיבל...
הדעה הג' (בסנהדרין דף מ"ד) אמר רב שילא א"ל ה' ליהושע: "קם לך" אתה גרמת לך, אני אמרתי והיה ביום אשר תעברו את הירדן והקמות לך אבנים גדולות ואתם רחקתם ששים מיל (זה המרחק מירדן להר גריזים ועיבל)!... לפ"ז לדעת רב שילא היה מעשה זו ימים אחרי העברת הירדן...

מהן שלוש הדעות בחז"ל לגבי זמן קיום המצוות הללו?

דעה א:

דעה ב:

דעה ג:

הצלחת לבד את השאלה האחרונה? כתוב במבחן הבא עוד 5 נקודות בוטס!!!

¹ יהושע ז, י: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל יְהוֹשֻׁעַ קֶם לְךָ לְמָה זֶה אַתָּה נֹפֵל עַל פְּנֵיךָ":

פרק ט – כריתת הברית עם הגבעונים

קרא את פרק ט, וענה על השאלות הבאות:

התאגדות מלכי כנען להילחם עם ישראל

1. עיין בדברי הרלב"ג (א) הבאים:

כאשר שמעו כל המלכי אשר בעבר הירדן מה שעשה יהושע וישראל ליריחו ולעי התחכמו ולקחו עצה בזה להתחבר יחד כדי שיעזרו קצתם לקצתם ולא ינוצחו אחד אחד כמו שהגיע הניצוח ליריחו ולעי מפני היותם יחידים והנה זאת היתה העצה שלקחו בזה אלו המלכים והתחכמו בה.

מדוע כל מלכי כנען החליטו לצאת למלחמה נגד ישראל?

2. עיין בדברי המלבי"ם הבאים (א):

"ויהי כשמוע" – א) ששמעו שלא פתחו ביריחו ועי בשלום וחשבו כי לא יקבלו האומות הבאים להשלים עמהם (עי' פ"ג), ב) שמעו כי הוצרכו למלחמת עי תכסיסי מלחמה וזה חזק לבם שמלחמת ישראל היא מלחמה אנושית וע"כ התקבצו יחד להלחם.

מהן שתי הסיבות שלדעת המלבי"ם כל מלכי כנען התאספו למלחמה עם ישראל ולא ניסו לעשות איתם שלום?

פניית הגבעונים לישראל

3. מדוע הגבעונים בחרו להשלים עם עם ישראל ולא להילחם כפי שבחרו שאר עמי כנען? (ג)

4. עיין בדברי הרמב"ם (הלכות מלכים ומלחמותיהם, פרק שישי) הבאים:

א. אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום. אחד מלחמת הרשות ואחד מלחמת מצוה. שנאמר (דברים כ-ו) 'כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום'. אם השלימו וקבלו: 'שבע מצות שנצטוו בני נח עליהן אין הורגין מהן נשמה ביהרי הן למס... והעבדות שקבלו הוא שיהיו נבזים ושפלים למטה ולא ירימו ראש בישראל אלא יהיו כבושים תחת ידם. ולא יתמנו על ישראל לשום דבר שבעולם. והמס שקבלו שיהיו מוכנים לעבודת המקדש בגופם וממונם. כגון בגין החומות. וחזק המצודות. ובגין ארמון המקדש וכיוצא בו...

א. מה יש לעשות לפני שנלחמים עם אחת מהאומות? ובאיזה תנאי אין להילחם?

ב. ואם לא השלימו או שהשלימו ולא קבלו שבע מצות. עושין עמהם מלחמה והורגין כל הזכרים הגדולים. ובזוין כל ממונם וטפם. ואין הורגין אשה ולא קטן... בפה דברים אמורים? במלחמת הרשות שהוא עם שאר האמות. אבל שבעה עממין (=עמי כנען) ועמלק שלא השלימו אין מניחין מהם נשמה...

ב. לדברי הרמב"ם, מה דין אומה שלא הסכימה ל"תנאים"?

5. בפסוק כתוב: "וַיַּעֲשׂוּ גַם הַמָּה בְּעֶרְמָה" (ד) – ממי למדו הגבעונים לעשות בערמה? (מצודת דוד על פסוק ג)

6. עיין בדברי הרמב"ם (הלכות מלכים ומלחמותיהם, פרק שישי) הבאים:

ה. שְׁלֵשָׁה כְּתָבִים שָׁלַח יְהוֹשֻׁעַ עַד שָׁלַא נִכְנַס לְאֶרֶץ. הָרִאשׁוֹן שָׁלַח לָהֶם מִי שְׁרוּצָה לְבָרַח יְבָרַח. וְחִזְר וְשָׁלַח מִי שְׁרוּצָה לְהִשָּׁלִים יִשָּׁלִים. וְחִזְר וְשָׁלַח מִי שְׁרוּצָה לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה יַעֲשֶׂה. אִם כֵּן מִפְּנֵי מָה הֶעָרִימוּ יוֹשְׁבֵי גְבֻעוֹן. לְפִי שְׁשָׁלַח לָהֶם בְּכָלֵל וְלֹא קִבְּלוּ. וְלֹא יָדְעוּ מִשִּׁפְט יִשְׂרָאֵל וְדָמוּ שָׁשׁוּב אֵין פּוֹתְחִין לָהֶם לְשָׁלוֹם...

לדברי הרמב"ם, מדוע הגבעונים לא השלימו עם ישראל אלא עשו בערמה?

7. מהי הערמה שנקטו הגבעונים? פרט! (ד-ו)

8. כיצד הגיב העם לבקשת הגבעונים? (ח-ז)

9. מה ההבדל בין "קריאה לשלום" המופיעה ברמב"ם ובין "כריתת ברית"?

10. מה טוענים הגבעונים שגרם להם לבקש מעם ישראל לכרות איתם ברית? (ט-יא)

11. על פי הפשט, כיצד משכנעים הגבעונים את ישראל שפנים דבריהם? באיזה אופן הם הצליחו "להערים על ישראל" (יב-יג)?

12. עיין בדברי המלבי"ם (ט) הבאים:

ואם תשאל למה לנו לברית מארץ הרחוקה מאד? דע כי הכריתות ברית ומה שבאנו הוא לשם ה' אלהיך - שאנו רוצים להקים ברית הדת והאמונה לקבל אלהות ותורתו כי שמענו שמעו שהוא בורא העולם ומחדשו ומנהיגו ואת אשר עשה במצרים ששדד הטבע כרצונו וכן במלחמת סיחון ועוג, וקריעת הירדן לא הזכירו אחר שאמרו שבאו מארץ רחוקה. כיצד לפי דברי המלבי"ם, אולי ניתן להסביר מדוע שוכנעו העם שיש לכרות ברית לגבעונים?

כריתת הברית עם הגבעונים

13. "ויקחו האנשים מצידם, ואת פי ה' לא שאלו": (יד)
א. מהם שני הפירושים לכוונת התורה באומרה: "ויקחו האנשים מצידם"?

ב. מה רומז הנביא באמרו: "ואת פי ה' לא שאלו"?

14. שבועת הנשיאים לגבעונים:

א. על מה נשבעו נשיאי העדה לגבעונים? קרא היטב את פסוק טו!

ב. עיין בספר דברים פרק כ, פסוקים י-יח. מה דין שבע אומות שבארץ ישראל, ומדוע?

ג. האם לפי הפסוקים הללו ניתן להבין מדוע הגבעונים נזקקו לעשות בערמה?

ד. כיצד שבועת נשיאי ישראל "הניחה את דעתם" של הגבעונים?

גילוי תרמית הגבעונים

15. כיצד ישראל גילו שהגבעונים רימו אותם? (טז-יח)

תגובת העם לתרמית הגבעונים

16. מה היתה התגובה הראשונית של ישראל כשגילו שהגבעונים גרים בסמוך להם? הוכח זאת מהפסוק! (יח)

17. כיצד בפועל התנהגו ישראל עם הגבעונים, ומדוע לא הגיבו כפי שרצו בתחילה? (כא-כג)

18. עיין בדברי הרמב"ם הבאים (הלכות מלכים ומלחמותיהם פרק ו, הלכה ה):

ולמה קשה הדבר לנשיאים וראו שראוי להכותם לפי חרב לולי השבועה? מפני שפירושם להם ברית, וקרי הוא אומר (דברים ו-ז): 'לא תקחת להם ברית!' אלא הנה דינם שיהיו למס עבדים. והואיל ובטעות נשבעו להן בדין הנה שינהגו על שהטענים לולי חלול השם!

ספר יהושע פרק ט – כריתת הברית עם הגבעונים

א. לדברי הרמב"ם, מה היה אמור להיות דינם של הגבעונים אם היו פונים לעם ישראל בבקשה מפורשת שלא יהרגו אותם?

ב. מדוע הנשיאים רצו להרוג אותם, ומה הסיבה שנמנעו מכך?

19. כיצד הגבעונים "מצדיקים" את התנהגותם שגרמה להם לשקר לעם ישראל? (כד)

20. האם הגבעונים קיבלו עליהם את הדין? העתק את הפסוק!

21. תאר את המתח שעולה מן הפסוקים בין הנהגת בני ישראל (=יהושע והנשיאים) לבין העם? (כו)

22. לאור פסוק כז, האם לדעתך, ה"תפקיד" שקיבלו הגבעונים היה תפקיד מכובד או בזוי? נמק!

תראו מה המשמעות של החובה לעמוד בזה שהבטחת!

אם עד האבחון הבא תצליח לעמוד באשה שהתחייבת לארות שהיה לך קשה, תפרגן לעצמך כ5 נקודות בוטס...

פרק י – המלחמה במלכי הדרום

קרא את פרק י, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

השלם את הטבלה הבאה!

התוכן	פסוקים
	א-ה
	ו-י
	יא
	יב-טו
	טז-כז
	כח-מג

ביאורי מילים בפרק...

_____ = חָרַץ (כא)	_____ = וַיִּדְמָם (יג)	_____ = וַיַּחְרִימָהּ (א)
_____ = לְפִי חָרַב (לב)	_____ = עַד יָקָם גּוֹי אִי־בְיָוִי (יג)	_____ = וַיִּירָאוּ מְאֹד (ב)
_____	_____	_____ = אֶל תִּרְרַף יְדִיד מֵעַבְדֶּיךָ (ו)
_____ = עַד בִּלְתִּי הַשְּׂאִיר לוֹ שְׂרִיד = (לג)	_____ = אָץ (יג)	_____ = וַיִּקְבְּצוּ אֵלָיו (ו)
_____	_____ = כִּיּוֹם תָּמִים = (יג)	_____ = וַיִּהְיֶם = (י)
_____ = וְאֵת כָּל הַנְּשָׁמָה = (מ)	_____ = מִקְדָּה = (טז)	_____ = וַיִּבְנֶסֶם = (יא)
_____	_____ = יַחַ גְּלוֹ = (יח)	_____ = בְּיוֹם תָּת = (יב)
_____	_____ = וַיִּזְבְּתֶם אוֹתָם = (יט)	_____ = דוֹם = (יב)
_____	_____	_____

התאגדות מלכי האמורי להילחם בגבעונים

1. מי יזם את המלחמה נגד הגבעונים? (א)

2. מדוע מלכי האמורי החליטו להילחם בגבעונים? (ב) היעזר בפירוש מצודת דוד

3. עיין בדברי המלבי"ם (א) הבאים:

ויהי כשמוע - הנה למעלה (ריש פרק ט) ספר שנתקבצו כל המלכים להלחם עם ישראל, וה' הניא מחשבותם והטיל מהומה ביניהם באופן שלא באו כולם כאחת, כי יושבי גבעון שגם מלכם היה עם הועד של המלכים הנזכר (כי שם נזכר החוי) הם התיעצו להשלים עם ישראל, ועי"כ עלה חמת חמשה המלכים הנזכרים פה ויעלו להלחם עם גבעון...

ספר יהושע פרק י – המלחמה במלכי הדרום

כיצד מסביר המלבי"ם את סיבת התאספות הגויים להילחם בגבעונים?

4. כיצד תִּבְנֶן יוזם המלחמה להתמודד עם כך ש"יעיר גְדוּלָה גְבֻעוֹן פְּאֶחַת עָרֵי הַמְּמַלְכָה וְכִי הִיא גְדוּלָה מִן הָעִי וְכָל אֲנָשֶׁיהָ גְבָרִים"? (ג-ה)

5. ציין מי היו חמשת מלכי האמורי שהתקבצו יחד להילחם עם ישראל! (ג-ה)

פניית הגבעונים לסיוע ותגובת עם ישראל

6. מה מבקשים הגבעונים מיהושע, וכיצד יהושע מגיב לבקשתם? (ו-ז)

7. עיין בדברי הרלב"ג (א) הבאים: "וכבר שלחו אנשי גבעון ליהושע שיעזרם כי ראוי לאדון שיציל עבדיו מיד הנלחמים עליהם". לדבריו, מהי ההצטדקות של הגבעונים לכך שעם ישראל יצאו להגנתם?

8. האם עם ישראל שאל את פי ה' לפני שיצאו לעזרת הגבעונים? (ח-ט) הוכח דבריו מהפסוקים!

9. עיין בדברי הרלב"ג (א) הבאים:

וידמה ששאל יהושע את פי ה' על זה ועלה מן הגלגל הוא וכל עם המלחמי עמו וכל גבורי החיל וכבר אמר השם יתברך אל יהושע קודם זה בשאלו את פיו על דבר זאת המלחמה שלא יירא מהמלכים האלה וממחניהם כי בידו יתנם והוא מיהר לבא עליהם כל הלילה...

האם לדברי הרלב"ג עם ישראל שאל את פי ה' לפני שנכנסו למלחמה או שלא?

10. מהי הבטחת ה' ליהושע לגבי תוצאות המלחמה? העתק את הפסוק!

המלחמה בין ישראל לעמי כנען

11. בפסוקים מתואר שגם עם ישראל שותף במלחמה וגם הקב"ה. מהו חלקו של העם במלחמה ומהו חלקו של הקב"ה? (יא-יז)

חלקם של הלוחמים:

"חלקו" של הקב"ה:

12. מעשה מי גדול יותר והוביל לנצחון – של הקב"ה או של לוחמי יהושע? הוכח דבריו מהפסוקים! (יא)

13. "אִזַּי יִדְבֵר יְהוֹשֻׁעַ לְהִי בְיוֹם תֵּת ה' אֶת הָאָמְרִי לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לְעֵינַי יִשְׂרָאֵל: שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוָם וַיִּרְחַב בְּעֵמֶק אֵילֹון!" (יב)
א. עיין בפירוש רש"י:

אז ידבר - אמר שירה תחת השמש, לפי שאמר לשמש דום, דום מלומר שירה, וכל זמן שהוא דומם, עומד ואינו מהלך, שבכל עת הילוכו הוא אומר שירה.

ופשוטו של מקרא, דום לשון המתנה, כמו (שמואל א יד ט): אם כה יאמרו אלינו דומו, וכן (תהלים לו ז): דום לה'.
מהי בקשתו של יהושע מהשמש והירח לפי כל אחד משני הפירושים?

פירוש א:

פירוש ב (פשוטו של מקרא):

ב. מדוע היה חשוב ליהושע שהשמש והירח יעצרו במקומם? היעזר בהסבר מצודת דוד

14. עיין בדברי האברבנל (פרשה אחת עשרה בפרקנו) הבאים:

שבקשת התכלית בדברים האלהיים כבר זכר הרב המורה בפ"ג ח"ג שהוא בלתי ראוי, כי התכלית בהם הוא רצונו יתברך וכפי מה שגזרה חכמתו נעשו הדברים, ולכן במקום הזה אין ראוי שנשאול למה עשה הקדוש ברוך הוא הנס הזה?...
האם לדעתו יש לשאול ולברר מה סיבת נס העמדת השמש והירח?

ובמה שהעמיד השמש ברקיע השכילו: **שהשמים שמים לה' ושהם מהבריאה המחודשת כיתר הדברים**, ולכן הוא יתברך "הָאָמַר לְחֶרֶס וְלֹא יִזְרַח וַיִּבְעַד כּוֹכָבִים יַחְתָּם" (איוב ט, ז). הנה א"כ בא מזה הנס שלמות נפשי גדול מאד, וגם כן היה בזה טוב גופני, לפי שחמשת מלכי האמורי נקבצו שם על גבעון, ואם היו הם וכל חייליהם נשמדים עד בלי השאיר להם שריד תשאר כל הארץ נכבשת במעט מהמלחמה, כי יהיו גבוריה מתים במלחמה הזאת, ומפני זה התעורר יהושע להלחם בהם לא לבד להציל יושבי גבעון, ולזה אמר אל תירא מהם כי בידך נתתם וגו', רוצה לומר כי יתנם בידו באופן שאחרי זה בכיבוש הארץ לא יעמוד איש בפניהם.

מהם שני היתרונות שיצאו מנס העמדת השמש והירח?

א.

ב.

15. עיין במדרש הבא (פרקי דרבי אליעזר פרק נא):

עד שבא יהושע ועשה מלחמתן של ישראל והגיע ערב שבת וראה בצרתן של ישראל שלא יחללו את השבת... מה עשה יהושע? פשט ידו לאור השמש ולאור הירח והזכיר עליהם את השם ועמד כל אחד במקומו ששה ושלשים שעות, עד מוצאי שבת, שנאמר: "וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבא כיום תמים" וראו כל מלכי הארץ ותמהו שלא היה כמהו מיום שנברא העולם שנאמר: "ולא היה כיום ההוא לפניו ואחריו לא יהיה כן לשמוע ה' בקול איש כי ה' נלחם לישראל!"

לדברי המדרש, מה היתה סיבת בקשת יהושע דוקא לנס הזה?

16. מהם שני הניסים שמתרחשים במלחמה? (יא-יד)

17. סדר את האירועים הבאים לפי סדר התרחשותם: (יז- מא)

_____ הריגת חמשת המלכים

_____ כיבוש ערי המלכים שנלחמו נגד ישראל

_____ השמדת צבא מלכי הדרום

18. מדוע לדעתך, סדר הפעולה הצבאית היה דוקא זה? דייק זאת מהנאמר בפסוקים!

19. "וַיָּשְׁבוּ כָּל הָעָם אֶל הַמַּחֲנֶה אֶל יְהוֹשֻׁעַ מִקֶּדֶה בְּשָׁלוֹם לֹא חָרַץ לְבַי יִשְׂרָאֵל לְאִישׁ אֶת לְשֹׁנוֹ" (כא).
הסבר את הפסוק בלשונך על פי פירושו של המצודת דוד!

20. מה היו שלושת השלבים ביחס למלכי האמורי, ומדוע לדעתך יהושע ציווה לעשותם? (כב-כז)

21. מה עשו ישראל עם כל תושבי ערי המלכים? (כח-לט)

22. האם יהושע כבש רק את ערי המלכים שנלחמו איתו או גם ערים נוספות? (מ-מא)

23. במה מיוחדת מלחמה זו ממלחמת העי, ומדוע? (מא)

**מדהים - כרתנו ברית עם הגבעונים ועגדנו בה, לארות שהגבעונים ריאו אותנו!!
בזכות זה זכינו לכיבוש שטחים נרחבים בארץ ישראל!!**

פרק יא – המלחמה במלכי הדרום

קרא את פרק, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

פסוקים	התוכן
א-ה	
ו-ט	
י-טו	
טז-כ	
כא-כג	

ביאורי מילים בפרק...

- (ב) וּבַעֲרָבָה = _____
(ד) עִם רֵב כַּחֲלוֹל אֲנֹשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם לְרֵב = _____
(ה) {וַיַּעֲדוּ} = _____
(ו) אֶת סוֹסֵיהֶם תִּעַקֵּר = _____
- (ח) עַד בְּלִתֵּי הַשָּׁאִיר לָהֶם שְׂרִיד = _____
(י) לְפָנִים = _____
(יג) הָעָרִים הָעִמָּדוֹת עַל תֵּלָם = _____
(יד) נִשְׁמָה = _____
(כ) לְבִלְתֵּי הָיִוֹת לָהֶם תְּחִנָּה = _____
(כג) כְּמַחְלָקָתָם לְשִׁבְטֵיהֶם = _____

שאלות ידע והבנה

ההתארגנות למלחמה בישראל:

1. מי היה היוזם של המלחמה? (א)
יבין מלך חצור
2. מי היו המלכים שהצטרפו אליו למלחמה? פרט! (א-ג)

3. עיין בפירוש הרלב"ג (א): "עוד זכר שכאשר שמע זה יבין מלך חצור שלח אל יובב מלך מדוי' ואל מלך שומרון ולמלכים רבים זולתם להתקבץ יחד ולהלחם עם ישראל כדי שלא יפלו בידם אחד אחד כמו שעשו שאר המלכים ובאו עם רב כחול אשר על שפת הים להלחם עם ישראל".
מדוע יבין מלך חצור לא נלחם לבדו אלא אסף מלכים רבים שיצטרפו אליו למלחמה?

4. העתק את הפסוק המתאר את העוצמה של המלכים הללו בבואם להילחם בישראל!

הבטחת ה' ליהושע:

5. מה הקב"ה מבטיח ליהושע? ומדוע חשובה הבטחה זו? (ו)

6. מה הקב"ה מצווה לעשות עם הסוסים?

ספר יהושע פרק יא – מלחמת מלכי הצפון

7. עיין בפירוש המלבי"ם (ו):

תעקר - לבל יבטחו ישראל עליהם במלחמתם וכבר נצטוו המלך בל ירבה לו סוסים :
מדוע, לדברי המלבי"ם, הקב"ה מצווה זאת באופן מיוחד ביחס לסוסים?

8. באיזה אופן יהושע ועמו נצחו את המלחמה באופן ניסי או "טבעי"? הוכח דברך מהפסוקים! ז-ח

9. מדוע לדעתך נצחון המלחמה היה דוקא באופן זה?

תוצאות המלחמה (י-יח)

10. מהם שני ההבדלים שבין עונש חצור לעונש שאר הממלכות, ומדוע? (י-יג)

11. מהו השבח המיוחד שנאמר על אופן כיבושו של יהושע את הארץ? (טו)

12. עיין בהסבר המלבי"ם (טו):

כאשר צוה - וכו' כן צוה משה - שמסר לו את הכל כמו שכתוב: "ומסרה ליהושע" (ריש אבות) וגם אעפ"י שאם היה הכבוש ע"י משה היה יותר נסיי ממה שהיה ע"י יהושע מ"מ לא נשתנה דבר ממצות הכבוש והחילוק.
לא הסיר דבר - אף מה שלא צוהו בפירוש כיון מדעתו למה שצוה ה' את משה (כך פירשו חז"ל במדרש רבה):
א. במה בא לידי ביטוי השבח המיוחד שנאמר לגבי יהושע?

ב. במה היה שונה אופן הכיבוש אם משה היה עושה אותו לעומת איך שיהושע כבש?

ג. כיצד לפי דברי המלבי"ם ניתן להסביר מדוע נצחון המלחמה היה "טבעי"?

13. "יָמִים רַבִּים עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה מִלְחָמָה": (יח)
א. מה הקושיא שמתעוררת על פסוק זה, לאור האמור בפסוקים ו-ז?

ב. עיין בהסבר הרד"ק (יח):

ימים רבים - ולמעלה אמר לכד יהושע פעם אחת ר"ל כי כל המלכים ההם שזכר לכד בפעם אחת בלי הפסק קודם ששבו אל המחנה הגלגלה ואחר כך עשה מלחמה ימים רבים עם שאר מלכי הארץ עד שלקח הכל
כיצד הרד"ק מתרץ את הסתירה לכאורה בין הפסוקים?

ג. עיין בפירוש רש"י לפסוק יח, כיצד רש"י מסביר את אריכות משך המלחמה?

ספר יהושע פרק יא – מלחמת מלכי הצפון

ד. הרד"ק (בהמשך הפירוש) מביא הסבר נוסף בשם המדרש:

ויש בו דרש שנענש יהושע על שנתעצל במלחמת המלכים כמו שנאמר ימים רבים שהרי אמר לו הקב"ה כאשר הייתי עם משה אהיה עמך. ולמה חסרו משנותיו עשר שנים אלא אמר יהושע אם אני מנחיל הארץ במהרה לישראל ועושה להם המלחמות מיד אמות אמר הקב"ה לא כך עשה משה רבך כשאמרתי לו נקום בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך מיד וידבר משה אל העם החלצו ואתה עלה בלבך כך הנני מחסר משנותיך אמר דוד עליו השלום רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום:

מדוע לפי הדרש המלחמה ארכה זמן רב?

14. לפי הדרש, מהי ההקבלה שבין משה ליהושע, ביחס לזמן מותם?

15. מהו העונש שנענש בו יהושע, ומדוע? היעזר באמור בסוף הספר (פרק כד, פסוק כט)

היחס שבין ישראל לשאר העמים

16. "לא היתה עיר אשר השלימה אל בני ישראל בלתי החוי ושבבי גבעון את הכל לקחו במלחמה": (יט) הסבר את הפסוק בלשונך!

17. מה היתה הסיבה לכך שאף אחד מעמי הארץ לא השלים עם ישראל? (כ)

18. עיין בהסבר הרד"ק (כ):

זה היה לשתי סבות: **האחת** שהיה זה עונש עונם כמו בפרעה ויחזק ה' את לב פרעה והשנית כמו שאומר הטעם כי למען השמידם כאשר צוה ה' את משה כמו שכתוב כי אתן בידכם את כל יושבי הארץ וגוי, **ואמר** פן יחטיאו אותך לי. **מן שתי הסיבות שבגללן הצטוו להשמיד את כל עמי הכנעני יושבי הארץ?**

19. **שאלת אתגר לאי שזכרונו חזק:** היכן למדנו שיושבי הארץ יכולים היו להשלים עם ישראל?

הענקים שנשאר:

"לא נותר ענקים בארץ בני ישראל רק בעזה בגת ובאשדוד נשארו": (כב)

20. המלבי"ם (כב) מסביר:

לא נותר - כבר הזכרתי שנשאר הוא בכוונה ונותר הוא שלא בכוונה, והנה בא"י לא נותר כלל אף שלא בכוונה, רק בעזה נשארו בכוונה כי לא לחמו עמם כלל ויהיו לנסות במ את ישראל כמו שכתבתי שם (שופטים ג', ג' ד'): "והתכלית השני היה לנסות במ את ישראל לדעת הישמעו את מצות ה' - לבל יתחתנו עמהם, ובל יעבדו את אלהיהם".

מדוע לפי הסבר המלבי"ם נכתב ש"נשארו" ענקים בעזה? מתי משתמשים בביטוי: "נשאר"?

ספר יהושע פרק יא – מלחמת מלכי הצפון

21. "ויקח יהושע את כל הארץ ככל אשר דבר ה' אל משה ויתנה יהושע לנחלה לישראל כמחלקתם לשבטיהם והארץ שקטה ממלחמה": (כג)
האם, לדעתך, זה ש"הארץ שקטה ממלחמה" זה חיובי או שלילי?

22. עיין בדברי הרד"ק (כג) הבאים:
והארץ שקטה ממלחמה - שלא התעוררו עוד הכנענים להאסף ולהלחם עם ישראל כי ראו כי נפלו לפניהם בכל המלחמות. וגם ישראל עמדו באותה הארץ שכבשו ולא התעוררו לכבוש עוד. וכשזקן יהושע אמר לו האל יתברך שיזרז ישראל לכבוש הארץ הנשארת ואמר ליהושע שיחלק אותה בחייו והתחיל בשני השבטי שהם יהודה ויוסף כי נאמר לו ברוח הקדש שאלו ינחלו תחלה כי הם ראשי ישראל.
א. כיצד הרד"ק מסביר את שתי הסיבות להפסקת המלחמות?

ב. האם שתי הסיבות הן חיוביות?

כמה חשוב לעשות בדיוק מה שה' ציווה.

יש משהו שאתה עושה בדיוק כמו שה' ציווה בלי לחפף? ... אם כן, או שתקבל על עצמך לעשות דבר אחד בלי חיפופים, אז אתה אלוף, ובמבחן הבא תזכור לתת לעצמך בונוס של 5 נקודות...

פרק יב – סיכום כיבוש כל הארץ

קרא את פרק יב, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

פסוקים	התוכן
א-ו	
ח-ז	
ט-כד	

ביאורי מילים בפרק...

תימן (ג) = _____
הרפאים (ד) = _____
ימה (ז) = _____

שאלות ידע

1. עיין בספר במדבר פרשת חקת וכתוב היכן מתוארות מלחמות משה לכיבוש עבר הירדן המזרחי?

2. מבנה כתיבת הפרק:

א. עיין בפרקנו פסוקים: ט-כד, ספר שמות פרק טו, ספר שופטים פרק ה, ספר שמואל ב פרק כב, וכתוב: במה שונה אופן כתיבת הפרק שלנו לעומת הכתוב שם?

ב. האם אתה מכיר מקום נוסף שיש בו צורת כתוב דומה לשלנו?

ג. עיין בדברי חז"ל (מגילה טז/ב) הבאים:

אמר רבי חנינא בר פפא, דרש רבי שילא איש כפר תמרתיא, כל השירות כן נכתבות - אריח על גבי לבנה, ולבנה על גבי אריח, חוץ משירה זו (=של עשרת בני המן), ומלכי כנען, שהיא - אריח על גבי אריח, ולבנה על גבי לבנה. מאי טעמא? (דכולהו? אמר רבי אבהו), מפני שלא תהיה תקומה למפלתן של רשעים.

רש"י: אריח. הוא הכתב. **לבינה**. הוא חלק, שהוא כפליים מן הכתב. והאריח = חצי לבינה.

1. הסבר את הביטויים:

"אריח על גבי לבנה, ולבנה על גבי אריח" = _____

"אריח על גבי אריח, לבנה על גבי לבנה" = _____

2. מדוע במקרה שלנו, רשימת מלכי כנען שהרג יהושע בכיבוש הארץ, נכתבה באופן של אריח על גבי אריח, לבנה על גבי לבנה?

קצר וקולע. כן ירבו! סתם, אל תבנה על זה...

פרק יג – סיכום ביניים: פירוט הערים שנכבשו ושטרם נכבשו

קרא את פרק יג, וענה על השאלות הבאות:

שם הצדיק החכם:

הפרק בקצרה...

פסוקים	התוכן
א-ה	
ו-ז	
ח-יד	
טו-כג	
כד-כח	
כט-לג	

ביאורי מילים בפרק...

(א) בָּא בַּיָּמִים = _____
 (ג) סָרְנֵי פִלְשִׁתִּים = _____
 (ו) הַפְּלֵה לְיִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָה = _____
 (יג) וְלֹא הוֹרִישׁוּ = _____
 (יג) בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל = _____
 (יד) אֲנִשֵּׁי ה' = _____
 (כא) נְסִיכֵי = _____

שאלות ידע והבנה

1. "וַיְהוֹשֻׁעַ זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי אֲתָהּ זָקְנָתָהּ בָּאתְּ בַּיָּמִים וְהָאָרֶץ נִשְׁאַרָה הַרְבֵּה מְאֹד לְרִשְׁתָּהּ" (א)
 א. עיין בדברי הרלב"ג (א) הבאים:

והנה זכר כי יהושע היה זקן בא בימים והארץ נשארה הרבה מאד לרשתה ולא יתכן לו מצד זקנותו להשלים המלחמה עם מלכים הנשארים וצווה מאת השי"י שיפילה לישראל בנחלה כאילו כבשוה כלה ר"ל לטי' השבטים וחצי שבט מנשה כי הבי' שבטים וחצי לקחו חלקם מעבר לירדן ואולם לשבט הלוי לא נתן נחלה כמו שנאמר בתורה ואולם נתנו ללויים בארץ ערים לשבת ומגרשיהם למקניהם וקנינם כמו שצוה השי"י את משה בתורה:
 1. מדוע חשוב להזכיר בפסוק הזה, שיהושע היה זקן?

2. עיין פסוקים: א-ט, העתק את הפסוק האומר שיהושע צריך לחלק את הארץ לעם ישראל לפני מותו?

3. מה המשמעות של חלוקת הארץ עבור יהושע?

ב. עיין בפירוש מצודות דוד (א), מה משמעות הגדרת יהושע כ"בא בימים"?

ג. עיין בדברי המלבי"ם (א) הבאים:

נשארה, חז"ל אמרו כי יהושע נתעצל בכבוש הארץ בחשבו שלא ימות כל זמן שלא כבש את הכל, ועז"א נשארה בכונה שזה ההבדל בין נשאר ובין נותר (כני"ל):

האם זה שיהושע לא כבש את כל הארץ קודם מותו נאמר לשבחו או לגנותו? איזו מילה רומזת לכך?

ספר יהושע פרק יג – סיכום ביניים: פירוט הערים שנכבשו ושטרם נכבשו

2. עיין בדברי מצודת דוד (ז) הבאים:

ועתה חלק - רצה לומר, בתחלה חלק הארץ לתשעה חלקים ומחצה כמנין השבטים הנוחלים, ואחר זה הטל הגורל לדעת איזה חלק למי.
מה נכלל בציווי לחלק את הארץ?

3. מדוע שבטים גד וראובן אינם חולקים בארץ? (ח) היעזר בפירוש מצודת דוד

4. מי היו העמים שישראל לא הורישו? (יג)

5. כתוב אלו שבטים לא נחלו נחלה על ידי יהושע, ומדוע?

6. מדוע מוזכרים הכיבושים של משה בפרקנו?

7. נחלת הלויים:

א. בשני מקומות בפרקנו מתואר שהלויים לא נוחלים. מהם שני הפסוקים? העתק אותם!

ב. מהו ההבדל שיש בין האמור בשני הפסוקים?

ג. עיין בספר דברים פרק יח, פסוקים א-ב. מה הקשר של הפסוקים שם לנאמר בפרקנו?

ד. עיין בדברי המלבי"ם (לג) הבאים:

ולשבט הלוי - כבר נזכר זאת (בפסוק י"ד) ושם אמר "אשי ה' הוא נחלתו", ופה אמר: "ה' הוא נחלתו", ויובן על פי מה שנאמר (פרשת שופטים - דברים יח, א-ב): "לא יהיה לכהנים הלויים חלק ונחלה עם ישראל אשי ה' ונחלתו יאכלון ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו ה' הוא נחלתו". שבא ג"כ המאמר כפול, תחלה אמר חלק ונחלה ואמר אשי ה' יאכלון, ואח"כ אמר נחלה לבד ואמר ה' הוא נחלתו. אך מדבר בשתי בחינות:

א) שלא יקחו חלק בארץ, והוא: **שלא יקחו השבט הזה מצר מיוחד עפ"י גורל בעת חילוק הארץ** כמו שלקחו יתר השבטים, ועז"א: "חלק ונחלה", ואמר הטעם כי **תחת חלקם בארץ יתנו להם ישראל אשי ה' שהם מתנות כהונה ולויה**, ועז"א: "חלק ונחלה עם אחיו", מלת "עם" מורה השיתוף שלא ישתתפו בחלוקת הארץ,

ב) ואח"כ אמר שהגם שנתנו להם ערים לשבת ומגרשיהם, וזה היה להם נחלה שהנחילום לבניהם, בכ"ז לא יהיה לו נחלה זו בקרב אחיו, ר"ל שלא יקחו ויפרישו הערים **בעת החלוקה**, למשל שתכף עת יפול גורל השבט ויחלקו לגברים יפרישו ערי הלויים שמאותו שבט, וזה כיון בלשון "בקרב אחיו", רק אחר גמר חלוקת כל השבטים נתנו להם בני ישראל מנחלתם כמ"ש (לקמן כ"א) ובאר הטעם: "כי ה' הוא נחלתו", ויהיה זה כתרומת ה' שירימו כל שבט קדש מחלקו,

ספר יהושע פרק יג – סיכום ביניים: פירוט הערים שנכבשו ושטרם נכבשו

1. לפי הסבר המלבי"ם, מה רומזים הפסוקים בכך שפעם אחת נאמר: "אשי ה' הוא נחלתו" ופעם אחרת נאמר: "ה' הוא נחלתו"?

2. מדוע הלויים מקבלים את ערי הלויים רק אחרי שכל אחד מהשבטים יושב בחלקו?

ולכן לא הפריש משה ערי הלויים בחייו מנחלת בני ראובן ובני גד, רק יהושע הפרישם אחר גמר החילוק...
3. מדוע למרות שמשה רבינו חילק את עבר הירדן המזרחי בחייו לבני גד וראובן, הוא לא נתן ללויים את עריהם שם?

גדהים - כמה כללים יש לגבי נחלת הארץ, זה לא כזה פשוט...

פרק יד – פתיחה לחלוקת עבר הירדן המערבי

קרא את פרק יד, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

פסוקים	התוכן
א-ה	
ו-יב	
יג-טו	

ביאורי מילים בפרק...

_____ = (א) המטות	_____ = (ח) מלאתי אחרי ה' אלקי =
_____ = (א) נחלו	_____ = (יא) כִּכְחֵי אֶז וּכְכֵחֵי עֵתָה =
_____ = (ב) בגורל	_____ = (יב) יַעֲרִים גְּדֻלוֹת בְּצָרוֹת =
_____ = (ד) לְמַקְנֵיהֶם	_____ = (יב) אוּלֵי ה' אוֹתֵי =
_____ = (ד) וּלְקַנְיָנָם	_____ = (יד) יַעַן =
_____ = (ו) אֲדוֹתֵי	_____ = (טו) לְפָנַי =
_____ = (ז) כְּאִשֶּׁר עִם לְבָבִי	_____ = (טו) הָאָדָם הַגָּדוֹל בְּעַנְקָיִם =
_____ = (ח) הַמְסִיּוֹ אֶת לֵב הָעָם	

שאלות ידע והבנה

חלוקת הארץ בגורל

1. (ב) "בגורל נחלתם כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד מֹשֶׁה לְתַשְׁעַת הַמְּטוֹת וְחֻצֵי הַמְּטָה"

מצודות דוד (ב): בגורל נחלתם - בגורל חלק להם נחלתם.

באיזה אופן ידעו איזה חלק שייך לכל שבט?

2. עיין בספר במדבר כו, נב-ו:

וַיִּדְבֶר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (נג) לְאֵלֶּה תִּחְלַק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת: (נד) לְרַב תְּרֻבָּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תַּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדָּיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ: (נה) אַךְ בְּגוֹרֵל יִחְלַק אֶת הָאָרֶץ לְשֵׁמוֹת מְטוֹת אֲבֹתָם וְנַחֲלוֹ: (נו) עַל פִּי הַגּוֹרֵל תִּחְלַק נַחֲלָתוֹ בֵּין רַב לַמְעַט:

לפי פשט הפסוקים בספר במדבר, מהו הקריטריון (=הכלל) לקבוע איזה חלק מתאים לכל שבט?

3. עיין בפירוש המלבי"ם (א):

"וואלה אשר נחלו" - הדעת היותר צודקת באיכות החלוקה, היא דעת הראב"ד, וזה לשונו: דע והבן כי א"י נתחלקה ליי"ב שבטים בגורל ואורים ותומים... לא כתבו בגורלות כי אם תחומי המחוזות, כמו שנשער: "מתחום פלוני ולהלן מחוז קטלונאי" ו"מתחום פלוני ולהלן מחוז פרובינצא", כך כתבו המחוזות ונתנו אותם בקלפי והמחוז שעלה בידו שם היה חלקו,

א. מה גילה "הגורל"?

ולפי מה שהיה מרובה או מועט נותנים לו שם, תדע שכן הוא שהרי נפלו תחלה גורלות ליהודה ובני יוסף קודם שחלקו שאר שבטים, והיו משאר שבטים שנפלו ביניהם, הא למדת שלא הפילו הגורלות כי אם לתחומי המחוזות עכ"ד.

ספר יהושע פרק יד – פתיחה לחלוקת עבר הירדן המערבי

הנה תראה דעתו כדעת מהרי"א (=רבי יוסף אברבנל) שהגורל לא היה רק (=אלא) על התחומין, ואחר שידע באיזה תחום יקח השבט, חָלַק יהושע וראשי אבות המטות לפי מספר הגלגולת, ושבט שהיו אנשיו מרובים לקחו חלק מרובה וזה לא היה עפ"י גורל רק מדעת המנחילים, עיי"ש בדבריו שהאריך בזה...
ב. מה התחלק לפי גודל המשפחות אם הן מרובות או מועטות? וכיצד חלוקה זו נעשתה?

4. עיין בדברי הגמרא הבאים (בבא בתרא קכב/א), המסבירה כיצד היתה חלוקה לפי הגורל:

אמר רבי יהודה... ולא נתחלקה אלא באורים ותומים, שנאמר: "על פי גורל".

הא כיצד? אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו, וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו, והיה מכיין ברוח הקדש ואומר: זבולן עולה - תחום עכו עולה עמו, טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולן, טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו. וחוזר ומכיין ברוח הקדש ואומר: נפתלי עולה ותחום גינוסר עולה עמו, טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי, טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום גינוסר, וכן כל שבט ושבט.

כתוב בלשונך כיצד היתה החלוקה על ידי הגורל!

5. רש"י בגמרא מסביר:

הא כיצד. אם אורים למה גורל ואם גורל למה אורים ושמה מכחישין זה את זה.

והיה מכיין ברוח הקודש. כלומר באורים ותומים ששואלים תחלה באורים ותומים קודם שיטרף הממונה בקלפי ובכך מתקררה דעתן של ישראל שרואין שהגורל היה עולה כמו שנתבאר תחלה ויודעים שחלוקה ישרה היא ולא היו מרננים כְּדָבַר השבטים מרובים.

לפי הסברו של רש"י, למה החלוקה היתה צריכה להיות גם על ידי אורים ותומים וגם על ידי קלפי?

6. עיין בדברי הרב קוק (שמועות ראה, פרשת פנחס):

ענינו של הגורל נזכר במשלי טז לג: "בַּחִיק יוֹטֵל אֶת הַגּוֹרֵל וּמֵה' כָּל מִשְׁפָּטוֹ", ולכן ביקש יהושע מעכו: "אל תוציא לעז על הגורלות, שעתידיה ארץ ישראל שתתחלק בגורל". תכנית עלומה וגנוזה בחיק הנסתר, אמורה להתגלות ע"י הגורל. הוא מה שאמר הכתוב: ומה' כל משפטו". הגילוי של הגורל הוא הגילוי של הרצון השמימי...
לפי דברי הרב קוק, מה משמעות הגורל, האם הוא רק ענין של מזל?

גילויים של רצון עליון נתבררו גם בחלוקת ארץ ישראל ע"י הגורל. היחס בין בני השבט, בין ענינם הפנימי ותכונותיהם, לבין נחלתם בארץ, אקלים האזור, סגולותיו וכיוצא בהם, גנוז הוא בכבשונה של הולדת הלאום. רק הגורל יוכל להוציא מחיקה של יצירה זו את החלק המיועד לשבט.
לפי מה נקבע איזה מקום יקבל כל שבט?

7. עיין בדברי מצודות דוד (ג-ד) הבאים:

כי נתן משה – יבאר מדוע חלק יהושע נחלה לתשעת המטות וחצי, ואמר עם כי משה נתן לשני המטות וחצי, וללויים לא נתן נחלה, כי אין לתת להם כאשר צוה ה', ולא נשאר אדם כן ראויים לנחלה כי אם שמונת המטות וחצי, עם כל זה הוכרח יהושע לחלק נחלה לתשעת המטות וחצי.

כי היו - רצה לומר, לפי שבני יוסף נחלקו לשתי מטות, והיו אדם כן תשעה וחצי לבד הלויים, אבל ללויים לא נתנו נחלה לא משה ולא יהושע.

ספר יהושע פרק יד – פתיחה לחלוקת עבר הירדן המערבי

מה הקושיא על דברי הפסוקים (א-ב): "וְאֵלֶּה אֲשֶׁר נָחֲלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן... בְּגֹרֶל נִחְלָתָם... לְתִשְׁעַת הַמָּטוֹת וְחֻצֵי הַמָּטָה", ומהו ההסבר לכך?

בקשת כלב נחלה

8. "וַיִּגְשׁוּ בְּנֵי יְהוּדָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כָּלֵב בֶּן יִפְנֵה הַקְּנָזִי ... " (ו) א. מה הקושיא שיש על פסוק זה?

ב. עיין בדברי המצודת דוד (ו): ויגשו בני יהודה - לעזור לכלב בשאלת בקשתו. כיצד הוא מתרץ את הקושיא?

9. מהכתוב בפסוקים ו-יג, לומדים שלפעמים מותר לדבר אחד בפה ואחד בלב. מהו המקרה המתואר? היעזר בפרשנים

10. כמה זמן לדעתך ארך כיבוש הארץ על ידי יהושע?

11. מדברי כלב לומדים חז"ל כמה זמן ארך כיבוש הארץ. כלב אמר ליהושע: ו"עַתָּה הִנֵּה הַחֵיָה ה' אוֹתִי כִּפְאֲשֶׁר דִּבַּר זֶה אֲרָבֻעִים וְחֻמֵּשׁ שָׁנָה מֵאָז דִּבַּר ה' אֶת הַדְּבָר הַזֶּה אֶל מֹשֶׁה אֲשֶׁר הִלֵּךְ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר" (ו). מסביר רש"י (ו): זה ארבעים וחמש שנה - למדנו ששהו בכיבוש הארץ שבע שנים, שהרי בשנה השנית שלח משה המרגלים, נשאר שששים ושמונה שהלכו במדבר, ושבע שכבשו, הרי ארבעים וחמש. כמה שנים לפי דברי חז"ל ארך כיבוש הארץ? כתוב את ההוכחה בלשונך!

12. מהי הזכות שגרמה לכך שכלב יזכה שחברון תהיה עבורו לנחלה? (ז-יד)

13. עיין בדברי המלבי"ם (יב) הבאים:

ועתה תנה לי את ההר - כי לכן החיה אותי וחזק כחי כדי שאנכי אורישם כאשר דבר ה' וזרעו יורישנה. מהי ההוכחה של כלב לכך שהוא צריך לכבוש את חברון?

על כן היתה – ר"ל שלא הגיע כ"כ בחלקו לפי לחק הגלגולת רק היה לו בשכר. האם חברון ניתנה לשבט יהודה לפי חלקם בארץ?

"הָאָדָם הַגָּדוֹל בְּעֵנְקִים הוּא, וְהָאָרֶץ שְׁקֵטָה מִמְּלַחְמָה" (טו)

14. לפי הפשט, מה הכוונה "הגדול בענקים"?

ספר יהושע פרק יד – פתיחה לחלוקת עבר הירדן המערבי

עיין בדברי המדרש (ילקוט שמעוני יהושע - פרק יד - רמז כג) הבא:

תניא, רבי יוסי הגלילי אומר: ... למה זכו כנעניים שישבו על ארצם מ"ז שנה...? מפני שכבדו את אברהם אבינו שאמרו לו: "נשיא אלהים אתה בתוכנו". זכו שישבו על ארצם מ"ז שנה, **רבן שמעון בן גמליאל אומר משום ר' יהודה בן לקיש** הרי הוא אומר: "האדם הגדול בענקים והארץ שקטה ממלחמה", בני כנען שכבדו את אברהם אבינו זכו שתשקוט הארץ עליהם. האדם הגדול בענקים והארץ שקטה מה ענין זה לזה? **מלמד שלא שקטה המלחמה מן הכנעניים אלא בזכות אברהם שנהגו בו כבוד ואמרו לו נשיא אלהים אתה בתוכנו אדוני שמעני...** ומה אם כנעניים על שכבדו אותו עמדה להם זכותו אע"פ שלא הלכו בדרכיו ולא אהבו את המקום בניו שהולכים בדרכיו ועושים צדקות וגמילות חסדים על אחת כמה וכמה:

א. מיהו הגדול בענקים לפי המדרש?

ב. לפי המדרש, באיזו תקופה שקטה הארץ ממלחמה, ועבור מי?

15. **מצודות דוד (טו):** והארץ שקטה ממלחמה - כאלו אמר הנה הדבר הזה, עם שנכתב פה אחר כל המלחמות, מכל מקום נהיה הדבר בזמן המלחמה, ולאחר זה שקטה הארץ ממלחמה.

א. מה הכוונה שהארץ שקטה ממלחמה לפי פירושו של המצודת דוד?

רד"ק (טו): שקטה ממלחמה - כי התעצלו בני ישראל להוריש הנשאים.

ב. מה הכוונה שהארץ שקטה ממלחמה, האם זה חיובי או שלילי?

אם ככה מתחילה חלוקת עבר הירדן המערבי, מעניין מה אחכה לנו בהמשך...

פרק טו – גבולות נחלת יהודה

קרא את פרק טו, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

פסוקים	התוכן
א-יב	
יג-יד	
טו-יז	
יח-יט	
כ-כג	

ביאורי מילים בפרק...

_____ = (א) הגורל =	_____ = (ט) ותאר הגבול =
_____ = (א) גבול =	_____ = (יד) וירש =
_____ = (ב) הלשון =	_____ = (יח) ותצנח =
_____ = (ד) והיו תצאות הגבול =	_____ = (יט) גלת מים =
_____ = (ה) לפאת =	_____ = (יט) גלת עליות =
_____ = (ו) אבן ביהן =	_____ = (יט) גלת תחתיות =
_____ = (ו) בן ראובן = שם של	_____ = (מה) ובנתיקה =
_____ = (ז) נוכח =	_____ = (מו) על יד =

שאלות ידע והבנה

- ראה בטבלה מה נכלל בנחלת יהודה. האם אתה מזהה חלק מהמקומות?
- מדוע כלב מקבל את קרית ארבע? עיין בפרק הקודם וכן: במדבר יג, כב; דברים א, לו
- עיין בפירוש מצודת דוד (יג) הבא:
אל פי ה'. רצה לומר, לא מעצמו נתנו יהושע לכלב, כי אם על פי ה'. מה חשוב לבעל המצודות להדגיש?

4. חידה: הוא עשה מעשה אחד והרוויח שני דברים. מיהו האדם, מה המעשה שעשה, ומה שני הדברים שהרוויח? (טז-יז)

5. עכסה לא הסתפקה במה שנתן להם אביה. מה היא אמרה לבעלה שתבקש מאביה, ומה היא בפועל ביקשה מאביה? (יח-יט)

6. עיין בדברי הרד"ק הבאים (יט):

כלומר שיוסיף לו על מה שנתן לה כי ידמה שנתן לה ארץ צמאה ויבשה וזהו שאמרה ארץ הנגב נתתני תרגום חרבו המים נגיבו מיא ושאלה שיתן לה עוד השדה שהיו בו גלות המים להשקות ארץ הנגב שנתן לה.
א. כיצד ניתן להסביר את ההבדל בין מה שאמרה לעתניאל שתבקש לעומת מה שביקשה בפועל?

ב. כיצד עכסה מנמקת את בקשתה למים?

אזור ששבת יהודה לא הוריש

קרא את ספר שמואל ב פרק ה, פסוקים ו-י.

7. איזה אזור שבת יהודה לא הוריש? (סג)

8. לפי הפשט, מאיזו סיבה אנשי שבט יהודה לא הורישו את אותו אזור?

9. עיין בדברי רש"י (סג) הבאים:

שנינו בספרי: רבי יהושע בן קרחה אומר יכולין היו, אלא שלא היו רשאים מחמת השבועה שנשבע אברהם לאבימלך (עיין בראשית כא, כב-כד).

א. מה הכוונה: "לא יכלו"?

ב. מהי הסיבה שאנשי יהודה לא "יכלו" לכובשם?

ג. עיין בדברי הרד"ק (סג) הבאים:

ולפי הפשט היה המבצר חזק ולא היה כח לבני יהודה להורישם אולי היתה סבה מאת ה' שלא תלכד המצודה ההיא עד מלך דוד מלך ישראל כדי שתקרא על שמו לפי שהיה ראש ממלכת ישראל ומה שאמר עד היום הזה יהושע כתב כן כי הוא כתב ספרו לפי הקבלה ובימיו לא הורישם מירושלם ואף בימי דוד מצאנו שהיו שם.
1. מדוע לדברי הרד"ק, אנשי יהודה לא יכלו לכבוש את אותו אזור בירושלים?

2. מה הסיבה שמציע הרד"ק מדוע בני יהודה לא הצליחו לכבושה?

10. עיין בדברי רד"ק הבאים (סג):

והיבוסים הזה לא היה היבוסים משבעה גוים אלא אדם אחד שהיה שמו יבוס והיה מפלשתים מזרע אבימלך ונקרא המקום על שמו יבוס ואנשי המשפחה ההיא יושבי ירושלם היה שמם יבוסים מתיחסים אל יבוס וכן ארונה היבוסים שהיה מלך המקווי ההוא ומבצר המקום הזה הוא ציון שהיא בירושלים.
א. מדוע אנשי יבוס נקראו כך, והאם מדובר ביבוסים, שהוא אחד משבעת העממים?

ב. מהו שמו של המקום שאותו לא כבשו אנשי יהודה?

ועד דוד לא היה נכבש המקום הזה.
ג. מי כבש את אותו מקום בירושלים?

ולדעת רז"ל לא כבשוהו מפני השבועה ודוד הסיר העורים והפסחים שהיו צלמי נחשת והיה כתוב בהם דבר השבועה ואחר כך כבש המגדל ההוא ואחר כך קנה דוד את עיר היבوسی לישראל בממכר זהב בכתב לאחוזת עולם שנאמר ויתן דוד לארונה במקום וגו',

ד. כיצד אותו אדם כבש את העיר, ומה עשה אח"כ על מנת "לוודא" שלא עבר על השבועה?

ועוד אמרו כי השבועה היתה לי ולניני ולנכדי וכשכבשו בני יהודה את ירושלים היה נכד אבימלך חי עדיין ולא יכלו לכבוש המצודה עדיין מפני השבועה ובימי דוד לא היה עוד הנכד חי ועוד נכתב כזה עוד בספר שמואל.
ה. מדוע בימי דוד היה מותר לכבוש את עיר יבוס, ואין זה נחשב כעובר על השבועה?

מה אתה אומר, גבולות זה טוב או לא? ... אולי גם בכיתה צריך לשים יותר גבולות...

פרקים טז-יז – גבולות נחלת בני יוסף

קרא את פרקים טז-יז, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

פסוקים	התוכן
א-ד	
ה-י	
א-ו	
ז-יג	
יד-יח	

ביאורי מילים בפרקים

טז:

(א) גוֹרֵל = _____
 (ג) יָמָה = _____
 (ג) וְהָיוּ תִצְאָתָיו = _____

פרק יז:

(ה) לָבַד = _____
 (ט) נִגְבָּה = _____
 (י) יִפְגְּעוּן = _____
 (יב) וַיִּזְאֵל = _____

(ו) וַיִּסַּב = _____
 (ט) וְהָעָרִים הַמְבְדָלוֹת = _____
 (י) וַיְהִי לְמַס עֶבֶד = _____

(יג) וְהוֹרֵשׁ לֹא הוֹרִישוּ = _____
 (טו) וַבְּרֵאתָ לֶךְ שָׁם = _____
 (טו) אָץ = _____
 (טז) לֹא יִמָּצָא לָנוּ = _____

שאלות ידע והבנה

פרק טז: נחלת שבט אפרים

1. עיין במפה המצורפת וראה את נחלת בני יוסף. זהה במפה את הערים שבתוך נחלת בני יוסף וכתוב מהן!

2. ערים מובלעות של נחלת שבט אפרים:

א. העתק את הפסוק המתאר שלשבת אפרים היו ערים מובלעות בתוך נחלת שבט אחר!

ב. בתוך איזו נחלה היו ערי שבט אפרים המובלעות?

ג. מה הכוונה 'חצרות הערים'? היעזר בפירוש המצודות על יג, כג

3. מה עשו בני אפרים עם תושבי גזר? (י)

1. עיין במפה המצורפת וראה את נחלת שבט מנשה.
2. מהי טענת בנות צלפחד כלפי יהושע? וכיצד יהושע מגיב לטענתן? (א-ד)

3. מה מיוחד במקרה של בנות צלפחד? עיין בפסוקים הבאים (במדבר כז, ו-יא):

(ו) ויאמר ה' אל משה לאמר: (ז) בנות צלפחד דברת נכון ותתן להם אחרת נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן: (ח) ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו: (ט) ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו: (י) ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו: (יא) ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה והיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צנה ה' את משה:

א. לפי פשט הפסוקים, האם בנות זכאיות לרשת את נחלת האב אם אין לו בנים?

ב. עיין בדברי רש"י הבאים: והעברת... **דבר אחר**: על שם שהבת מעברת נחלה משבט לשבט, שבנה ובעלה יורשין אותה, שלא תשוב נחלה לא נצטווה אלא לאותו הדור בלבד, וכן והעברתם את נחלתו לבתו. האם לפי דברי רש"י בת יורשת את אביה אם אין לה אחים?

4. עיין בפירוש המלבי"ם (ד): בתוך אחי אביהן - בארו חז"ל (ב"ב קיח/א) שחוץ ממה שלקחו נחלת צלפחד שהיה מיוצאי מצרים לקחו עם אחי צלפחד חלק בנחלת חפר וז"ש בתוך אחי אביהן. אילו שני חלקים בנות צלפחד זכו לנחול?

5. **גם לבני מנשה היו ערים מובדלות=מובלעות בתוך נחלת שבטים אחרים (יא-ג)**

א. מהם שמות השבטים שהיו בתוכם לשבט מנשה ערים מובדלות? (יא)

ב. מהם שמות הערים המובדלות של שבט מנשה? (יא)

ג. מדוע לבני מנשה היו ערים מובדלות? (יב)

ד. מי ישב באותן ערים? (יב)

ה. מה עשו בני מנשה עם מי שישב באותן ערים? (יג)

6. **טענת בני יוסף ליהושע**

א. מה טענו בני יוסף כלפי יהושע? (יד)

ב. כיצד יהושע מגיב לבקשתם? (טו, היעזר ברד"ק)

ג. מהי טענת בני יוסף לתגובתו של יהושע? (טז)

ד. כיצד יהושע משכנע את בני יוסף? (יז-יח)

פרק יח – חלוקת השבטים שטרם נחלו, נחלת בני בנימין

קרא את פרק יח, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

פסוקים	התוכן
א	
ב-י	
יא-כ	
כא-כח	

ביאורי מילים בפרקים

_____ (ב) ויותרו.	_____ (ו) ויריתי.
_____ (ג) עד אנה.	_____ (ז) פה.
_____ (ג) מתרפים.	_____ (יד) ותאר.
_____ (ד) הבו.	_____ (יז) נכח.
_____ (ו) הנה.	_____ (יט) לשון.

שאלות ידע והבנה

1. השכנת אוהל מועד:

א. "וַיִּקְהָלוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁלֹחַ וַיִּשְׁפְּנוּ שָׁם אֶת אֹהֶל מוֹעֵד" מה איפשר לעם ישראל להשכין את המשכן?

ב. עיין בפירוש המלבי"ם (א):

וישכינו. כי עד עתה היה תחת האהל, ועתה עשו משכן, שהוא בית מאבנים מלמטה ואהל יריעות מלמעלה שהוא ממוצע בין המקדש (שהוא בית קבוע) ובין האהל מועד.
1. מה פירוש: "וישכינו"?

2. מה ההבדל בין אוהל מועד, המשכן והמקדש?

ג. עיין בפירוש רש"י (א): והארץ נכבשה לפניהם - משנקבע המשכן, היתה הארץ נוחה ליכבש לפניהם: מה הקשר בין השכנת אוהל מועד לכיבוש הארץ?

ד. עיין בפירוש הרד"ק (א):

זה היה אחר י"ד שנה משבאו לארץ שבע שכבשו ושבע שחלקו וי"ד שנים אלו היה אהל מועד בגלגל (זבחים קיח/ב), ואחר כך השכינוהו בשילה, ואז נאסרו הבמות כל זמן שהיה בשילה.
1. מתי התרחשה השכנת אוהל מועד?

2. היכן היה נתון אוהל מועד מכניסתם לארץ ועד השכנתו בשילה?

3. מה המשמעות ההלכתית של השכנת אוהל מועד?

ספר יהושע פרק יח – חלוקת השבטים שטרם נחלו, נחלת בני בנימין

ואמרו רז"ל כי עשו בית של אבנים מלמטה והיריעות מלמעלה... והיה שם בשילה שפי"ט שנה עד שהגלו פלשתים את הארון ועליו נאמר ויטש משכן שילה אהל שיכן באדם.
4. לפי דברי חז"ל, כמה שנים עמד המשכן בשילה?

2. משך זמן כיבוש הארץ וחלוקתה:

א. הגמרא במסכת זבחים (ק"ח/ב) מסבירה: "ת"ר: ... ימי אהל מועד שבגלגל ארבע עשרה: ז' שכבשו, וז' שחלקו". האם כיבוש (ירושת) הארץ במשך שבע שנים לדעתך נבעה מהתרשלות של עם ישראל או מפני שזהו זמן סביר?

ב. כמה שבטים **טרם** כבשו את חלקם? ציין מיהם אותם שבטים (ב, היעזר במפרשים)

ג. עיין בדברי מצודת דוד הבאים (ב):

אשר לא חלקו - היות כי לא ידעו עדיין גבולות הארץ לחלקם בגורל.
מדוע אותם שבטים טרם כבשו את חלקם?

ד. מה טענת יהושע כלפי אותם שבטים?

ה. עיין בדברי **אברבנל** (ג) הבאים:

עד אנה אתה מתרפים לבא לרשת את הארץ וגוי' - היה ראוי שיאמר: 'לבא לחלוק את הארץ'! אבל היתה כוונתו שישראל היו דוחים חילוק הארץ, ובלתי חפצים בחלוקה, כדי שלא תישאר חובה על כל שבט ושבט ללחום עם האויבים אשר בתוך גבולו. וכדי שיעזרו אלו לאלו, וכדי שלא יקח כל אחד אותו העמל על עצמו, היו דוחים ענין החלוקה, ומפני זה התרעם יהושע נגדם. וביאר הסבה למה היו עושים כן, והוא אמרו: 'עד אנה אתם מתרפים לבוא לרשת את הארץ', כי לבעבור שלא ילחמו לא היו מחלקים את הארץ.
ממה נבעה הימנעות אותם שבטים לחלק את הארץ? כיצד הוא מדייק זאת?

ו. מה מצווה יהושע את אותם שבטים לעשות? (ד-ח)

ז. עיין בדברי **המלבי"ם** (ד) הבאים:

הבו לכם - דע שיש הבדל בין המפיל גורל - ובין המורה או המשליך: ... המשליך - לא יכוין אל נקודה ידועה רק אל כל מקום שיפול שם יהיה, והמורה - יכוין למטרה אל נקודה ידועה, כמו המורה בחצים שקולע למטרה תמיד, וא"כ בכל הגורלות לא יצדק לשון יריה, כי א"א שיכוין אל מקום שיפול הגורל, כי נפילתו היא מקרית בלתי ידועה אל המפיל הגורלות,
- מה ההבדל העקרוני בין מפיל גורל למשליך או יורה?

לבד פה נזכר לשון ויריתי לכם גורל - כי באמת היה נודע ליהושע בקבלה חלק כל שבט ותחומו איך ואן יפול, שכן יעקב ומשה בברכתם ברכו את כל שבט לפי נחלת ארצו, זבולון לחוף ימים ישכון, כי שפע ימים יינקו, וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו וכן כולם, וא"כ היה באמת מורה לא משליך, ר"ל (=רצוני לומר) שהגם שלפי ראות העין היה נראה שמגריל כמסתפק אן יפול הגורל, באמת היה מכוון ברוח קדשו שיפול הגורל למטרה אל התחום שהיה ידוע אצלו בקבלה, וזה כוונת הכתובים פה, יהושע גלה דבר זה לבני ישראל, אמר שיכינו שלשה אנשים - מכל שבט - הם יקומו

ספר יהושע פרק יח – חלוקת השבטים שטרם נחלו, נחלת בני בנימין

ויתהלכו בארץ ויכתבו אותה לפי נחלתם, ר"ל שהגם שלפי ראות העין היה נראה שמגריל כמסתפק אן יפול הגורל, באמת היה מכוון ברוח קדשו שיפול הגורל למטרה אל התחום שהיה ידוע אצלו בקבלה, - במה יוצא דופן השימוש במילה "גורל" בנחלת גורלות ישראל?

וזה כוונת הכתובים פה, יהושע גלה דבר זה לבני ישראל, אמר שיכינו שלשה אנשים - מכל שבט - הם יקומו ויתהלכו בארץ ויכתבו אותה לפי נחלתם - ר"ל ידעתי כי יופיע רוח"ק במעשה השלוחים האלה עד שיתכוונו לכתוב כפי הנחלה המיועדת אצל ה', ולכן אמר (ה) והתחלקו אותה - (בנין ההתפעל מורה על הפעולה המדומה, כמו יש מתעשר, מתרושש) ר"ל: שלמראית העין ידמה שהם המחלקים אותה לשבעה חלקים, כי באמת תעשה החלוקה מעצמה ברצון ה'.

- האם לפי הסבר המלבי"ם אותם שליחים קובעים על דעת עצמם כיצד לחלק את הארץ? הסבר!

ח. עיין בדברי הרלב"ג (ד) הבאים:

והנה יספק מספק איך צוה להם לכתוב את הארץ שבעה חלקים והנה לא היו השבטים שוים והתורה צותה להרבות לרב נחלתו ולהמעיט למעט, 1. מהו הספק שעולה בעקבות קריאת הפסוקים?

ואם אמרנו שהם היו יודעים מספר כל שבט ושבט אשר להם תחלק הארץ ולפי היחס ההוא היו כותבים החלקים, **הנה** לא יהיה רושם ליריית הגורל אחר זה כי לא יתכן שיגיע לשבט ההוא כי אם החלק אשר כתבו לו לפי היחס! 2. מהי ההצעה שדוחה הרלב"ג להסבר, ומדוע?

3. כיצד המלבי"ם הסביר את הקושיא הזו?

הנכון בעיני ששבעת החלקים היו שוים וירה הגורל אחר זה יהושע לפני ה' בשילה ומשם לקח כל אחד מהשבטים ההם חלקו לפי הראוי לו אם מעט הוסיפו לו החלק הראוי לו ואם היה יותר רב מהראוי לו פחתו לו. 4. מהו ההסבר של הרלב"ג לאותה קושיא?

5. מה הקושיא שניתן להקשות על הסברו של הרלב"ג?

ט. כיצד לדעתך שליחת נציגי השבטים תקנת את טענת יהושע על התרשלותם בחלוקת הארץ?

י. עיין בפירוש המלבי"ם (ח):

ויצו יהושע את ההלכים - הגם שלבני ישראל הודיע כי פרטי הפעולות הם מזומנים מאת ה' ומה' כל משפט הגורל והנחלה, בכ"ז אל השלוחים ההולכים צוה שילכו כבני אדם ההולכים ועושים ומחלקים בבחירתם, לכו - כו' וכתבו אותה ושבו

ספר יהושע פרק יח – חלוקת השבטים שטרם נחלו, נחלת בני בנימין

אלי - וכן לא אמר להם שיורה גורל רק ופה אשליך לכם גורל - כי למראית העין ישליך כדרך בני אדם המשליכים גורל שאין יודעים ומתכוונים איך יפול הגורל.
מה הדגיש יהושע לעם ומה הדגיש לאותם שלוחים נציגי השבטים, ומדוע?

יא. האם חלוקת אותם אנשים היתה כפי שעלה בגורל? (י)

3. עיין בנחלת בנימין במפה הבאה:

נסה לזהות את המקומות

פרק יט – חלוקת נחלת בני שאר השבטים

קרא את פרק יט, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

פסוקים	התוכן
א-ט	
י-טז	
יז-כג	
כד-לא	
לב-לט	
מ-מח	
מט-נ	
נא	

ביאורי מילים בפרק

(ג) עָרִים = _____
 (ח) הַחֲצֵרִים [היעזר יג, כח] = _____
 (ט) מחבל. _____
 (ט) רב מָהֵם = _____
 (יג) המתאר. _____
 (כו) ופָּגַע = _____
 (כט) עִיר מְבֻצָּר צָר. _____
 (מז) וירשו. _____
 (מט) וַיְכַלּוּ = _____
 (נא) וַיְכַלּוּ מִחֶלֶק אֶת הָאָרֶץ = _____

שאלות ידע והבנה

1. אלו שבטים מסופר שנחלו בפרק זה?

2. עיין במפת השבטים הבאה, וזהה את השבטים שנחלו בפרקנו!

3. "וַיֵּצֵא הַגּוֹרֵל הַשְּׁנִי לְשִׁמְעוֹן לְמַטֵּה בְנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפְּחוֹתֵם וַיְהִי נַחֲלָתָם בְּתוֹךְ נַחֲלַת בְּנֵי יְהוּדָה":
 הסבר את הפסוק בלשונך!

4. חפש בנחלת השבטים לפחות ששה מקומות שאתה מכיר, וכתוב בנחלת איזה שבט הם!

5. לאיזה שם שינו את "לשם", ומדוע? (מז)

6. מה היה שמה הנוסף של "לשם" כפי שמתואר בספר שופטים פרק יח?

7. עיין ספר שופטים פרק יח וכתוב כיצד היה כיבוש לשם, ובאיזה תקופה הוא היה!

ספר יהושע פרק יט – חלוקת נחלת בני שאר השבטים

8. מאיזה שבט יהושע?

9. מתי שבטו של יהושע קיבל את נחלתו? עיין פרק טז

10. מתי יהושע קיבל נחלה? (מט-נ)

11. מדוע, **לדעתך**, יהושע קיבל נחלה רק בשלב זה?

12. עיין במפרשים הבאים:

מצודת דוד: על פי ה'. שאלו באורים ותומים, ועל פיהם נתנו לו את העיר אשר שאל, והיא תמנת סרח.
מדוע יהושע קיבל את הנחלה שביקש?

רלב"ג: ואחר זה זכר שכבר נתנו ליהושע בן נון העיר אשר שאל והיה זה ע"פ ה' להעיד שלא היה משוא פנים בענין ירוש' הארץ.
לדברי הרלב"ג, מה בא ללמד אותנו הנביא שאמר שיהושע קיבל את הנחלה שביקש על פי ה'?

פרק כ - הבדלת ערי מקלט

קרא את פרק כ, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

התוכן	פסוקים
	א-ב
	ג-ו
	ז-ט

ביאורי מילים בפרק

_____ = (ג) לנוס	(ז) ויקדישו = _____
_____ = (ג) בבלי דעת	(ט) ערי המועדה = _____
_____ = (ג) גאל הדם	_____
_____ = (ה) יסגירו	(ט) עד עמדם לפני העדה = _____
_____ = (ה) שלשום	

שאלות ידע והבנה

1. עיין בדברי מצודת ציון הבאים:
המקלט - על שם שקולטת את הרוצחים, שאין מדרך עיר אחרת להניח להרוצחים לדור בה.
מדוע ערי מקלט נקראו בשם זה, ומה מיוחד בהן?

2. עיין בדברי המלבי"ם הבאים (ב):
תנו - מבואר בספרי (פי מסעי) כי לא נתחייבו בהפרשת ערי מקלט עד אחר ירושה וישיבה דכתיב כי יכרית ה' אלהיך את הגוים כוי וירשתם וכו', ולכן לא צוהו עד גמר חילוק הארץ:
מדוע רק בשלב זה עם ישראל הצטווה לתת ערי מקלט, ולא קודם לכן?

3. עיין בחומש, היכן בספר במדבר מתואר דין ערי המקלט?

4. עיין בדברי המשך חכמה הבאים (במדבר לה, יב):
ולא ימות הרצח עד עמדו לפני וכו' - פשטיות המקרא כר' יוסי ב"י במשנה דפ"ב דמכות (דף ט:), דאחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט כוי, וזה שאמר והיו לכם הערים למקלט מגואל, זה בהרג בשוגג, ולא ימות הרצח במזיד עד עמדו לפני העדה למשפט. זה עומק פשוטו.
לפי דיוק המשך חכמה, מה דינו של הרוצח במזיד?

5. עיין בדברי מצודת ציון הבאים (ג):
מגואל. מלשון גאולה, כי בהנקם נקמת הנרצח, לגאולה תחשב לו.
מדוע "גאל הדם" נקרא בשם זה?

ספר יהושע פרק כ – הבדלת ערי מקלט

6. עיין בדברי הכתב והקבלה הבאים (במדבר לה, יט):

וטעם המקרא בזמן שיוחרף עליו משפט מות הוא הגואל ימיתנו, ולכן ת"א כד אתחייב לי מן דינא הוא יקטליני, וכ"א רז"ל בספרי אינו הורגו אלא בב"ד ובעדים, וכדאמר קרא (דברים י"ט) "ושלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת".
מתי מותר לגואל הדם להרוג את הרוצח?

7. עיין בפסוקים הבאים (במדבר לה, כו-כז): "וְאִם יֵצֵא הַרְצֵחַ אֶת גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: וּמָצָא אֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם מְחוּץ לְגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרָצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת הַרְצֵחַ אֵין לוֹ דָם":
א. הסבר את הפסוקים בלשונך!

ב. עיין בהסבר הכתב והקבלה (שם, פסוק כז):

ורצח. ה**רשות** ביד גואל הדם להרגו:
אין לו דם. שאר כל אדם אף שאינו רשאי לכתחלה להרגו, מ"מ אם עבר והרגו אינו חייב עליו (כר"ע מכות י"א לפי הגי' הנכונה, כמ"ש הריטב"א שם, ודלא כרש"ל שמחק מלת אין, וע"ש בהגהת מהרי"פ), אין לו דם מוסב על הרוצח, כלומר שהוא חשוב כמת שאין לו דם, או אין בשבילו עונש שפיכת דם.
כיצד בעל הכתב והקבלה מסביר את הפסוק?

א. עיין בדברי רש"י (במדבר לה, יד) הבאים:

את שלש הערים וגו' - (מכות שם) אף ע"פ שבארץ כנען ט' שבטים וכאן אינן אלא שנים וחצי, השוה מנין ערי מקלט שלהם **משום דבגלעד נפישו רוצחים** דכתיב (הושע ו) גלעד קרית פועלי און עקובה מדם:
כתוב את קושיית רש"י בלשונך!

כיצד רש"י מתרץ את קושייתו?

ב. עיין בדברי הרמב"ן (במדבר לה, יד):

ואני תמה, כי על דעת רז"ל (מכות ז) הכתוב שאמר (לעיל פסוק ו) ועליהם נתנו בנוסף לשש ערי הלוויים ארבעים ושתים עיר, כולם למקלט צוה בהם, והנה היו מהם בארץ כנען ל"ו ערים ובעבר הירדן ו' וכולן קולטות (את הרוצחים בשגה) לדעת רז"ל.
1. מדוע הרמב"ן אינו מקבל את הסברו של רש"י?

והנה היו המקלטים לכל ארץ ישראל ביושר והשויה, כי ארבע ערי מקלט יגיעו לשבט, גם חשב שבט מנשה בארץ כנען מפני שרובו שם היה.
2. כיצד הרמב"ן מתרץ את קושייתו של רש"י?

ועל דרך הפשט נראה בעיני, כי ארץ עבר הירדן היתה גדולה מאד, כי הם שני מלכי האמורי גדולים שהמקראות מפליגים בהם, ואף כי עמון ומואב טהרו (ס"א נהרו) בהם, ומלכי ארץ כנען מלכי עיירות לכל מושל עיר יקראו לו מלך, כאשר

ספר יהושע פרק כ – הבדלת ערי מקלט

אתה רואה מלך ירושלים אחד מלך חברון אחד (יהושע יב ז) וביניהם מהלך חצי יום, וכן הזכירו חכמים (שמו"ר לב ב) בין בית אל לעי ארבעת מילין שלזו מלך ולזו מלך ויתכן שכן היה המנהג בדורות ההם שכל אדון עיר יקרא מלך, או היה לכבוד ארץ ישראל כמדרש רז"ל מכל מקום לא היו מלכי ארצות רק מלכי עיר ועיר, וכן כתוב (שופטים א ז) שבעים מלכים בהונות ידיהם ורגליהם מקוצצים היו מלקטים תחת שולחני **והנה היתה עבר הירדן גדולה מאד**, ראויה לשלש ערי מקלט ככל ארץ ישראל מן הירדן והלאה, והיו אלה השש ערים לבדן קולטות, והארבעים ושתיים למגרשי הלויים לא למקלט.

3. מהו הסבר השני של הרמב"ן לשוני במספר ערי המקלט בעבר הירדן המזרחי לעבר הירדן המערבי?

4. מה ההבדל בין התירוץ הראשון של הרמב"ן, (לפי הסבר חז"ל), לבין התירוץ השני (על דרך הפשט)?

פרק כא – ערי הלוויים והכהנים

קרא את פרק כא, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

התוכן	פסוקים
	א-ג
	ד-מ
	מא-מג

ביאורי מילים בפרק

(ג) אֶל פִּי ה' = _____
(ד) וַיְהִי לְבָנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן מִן הַלְוִיִּים = _____
(ט) אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְהֶן בְּשֵׁם = _____
(מד) וְלֹא עָמַד אִישׁ בְּפִנְיָהֶם = _____
(מה) לֹא נָפַל דָּבָר = _____
(ז) לְמִשְׁפַּחְתָּם = _____

שאלות ידע והבנה

1. מי פונה למי בבקשה ובאיזה ענין? (א-ב)

2. עיין בספר במדבר לה, א-ח, וכתוב על מה מתבססת בקשתם!

3. עבור מה משמשות הערים ועבור מה המגרשים?

4. מדוע, לדעתך, הפניה נעשתה רק כעת, לאחר חלוקת כל הארץ לשבטים?

5. מה הסיבה לכך שהלוויים לא קיבלו נחלה בארץ כשאר השבטים? עיין ספר יהושע יג, יח, ז

6. מה היתה התגובה לבקשתם? (ג)

7. כמה מתוך ערי הלוויים היו מיועדות לכהנים? (ו)

8. כיצד נעשתה חלוקת הערים עבור הלוויים?

9. כמה ערים בסך הכל ניתנו למשפחות: קהת, גרשון ומררי?

10. העתק (בלי להתעצל...) את הפסוקים המתארים את כיבוש הארץ וירושתה לכל עם ישראל, כפי הבטחת ה'!

הבטחת משהו? תקיים! כמו הבטחת ה' לנו את הארץ: "לא נפל דבר מכל הדבר הטוב אשר דבר ה' אל בית ישראל הכל בא"

פרק כב – בניית מזבח על ידי שנים וחצי השבטים ותגובת השבטים

קרא את פרק כב, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

פסוקים	התוכן
א-ח	
ט-י	
יא-יד	
טו-כ	
כא-כט	
ל-לד	

ביאורי מילים בפרק

_____ = (ד) הניח ה' =	_____ = (כג) לשוב מאחרי ה' =
_____ = (ח) בנכסים רבים =	_____ = (כד) ואם לא מדאגה מדבר =
_____ = (ח) ובשלמות הרבה מאד =	_____ = (כה) והשביתו בניכם את בנינו =
_____ = (י) ויבנו...מזבח על הירדן =	_____ = (כט) מלבד מזבח ה' אלהינו אשר לפני משכנו =
_____ = (יב) ויקהלו =	_____ = (ל) וייטב בעיניהם =
_____ = (טז) מה המעל =	_____ = (לב) וישבו אותם דבר =
_____ = (יז) המעט לנו את עון פעור =	_____ = (לג) ולא אמרו לעלות עליהם לצבא =
_____ = (יח) יקצף =	_____ = (לד) עד הוא בינתינו =
_____ = (כ) והוא איש אחד לא גוע בעונו =	
_____ = (כב) אל אלהים ה' אל אלהים ה' =	

שאלות ידע והבנה

1. מדוע יהושע פונה לשניים וחצי השבטים לאחר גמר כיבוש הארץ? ראה ספר במדבר פרק לב

2. במה משבח את יהושע את שניים וחצי השבטים? (ב-ג)

3. על מה יהושע מצווה אותם להקפיד? (ה)

4. האם שניים וחצי השבטים מקבלים את חלקם בעבר הירדן המזרחי בשמחה מצד יהושע או בטרזניא? הוכח! (ו)

ספר יהושע פרק כב – בניית מזבח על ידי שנים וחצי השבטים ותגובת השבטים

5. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר בְּנִכְסֵיכֶם רְבִים שׁוּבוּ אֶל אֶהְלִיכֶם וּבְמִקְנֶה רַב מְאֹד בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וּבְנַחְשׁוֹת וּבְבַרְזֵל וּבְשִׁלְמוֹת הַרְבֵּה מְאֹד חֲלֶקְוּ שָׁלַל אִיבֵיכֶם עִם אֲחֵיכֶם :
א. הסבר במילים שלך מה יהושע מצווה!

ב. עיין בפירוש רש"י (ח):

עם אחיכם - בני ראובן ובני גד. ויש פותרין: עם אחיכם, שנשארו לשמור את הערים עם הנשים והטף, ולא עברו את הירדן עם החלוצים, גם הם נטלו חלק בבזה:
עם מי יהושע מצווה לחלוק בשלל שנאסף, וכלפי מי מופנה הציווי? 2 פירושים

6. מה המעשה הראשון שעושים שניים וחצי השבטים כשהם מגיעים לנחלתם? (ט-י)

7. כיצד עם ישראל מגיב למעשה זה? (יא-יב)

8. מי נשלח לדבר עם בני גד ובני ראובן וחצי שבט מנשה? (יג-יד)

9. מדוע תגובתם היו כזו? הוכח דבריו מהפסוקים! (יג-טז)

10. מהו האירוע שקרה בעבר שהעם חשש שחוזר על עצמו כעת עם שנים וחצי השבטים? (יז-יח)

11. עיין בדברי מצודת דוד הבאים (יז-יח)

המעט - רצה לומר, וכי העון שבידנו מאז האם קל הוא. עון פעור - העון שעבדו לפעור. לא הטהרנו - רצה לומר, לא נתכפר מכל וכל. בעדת ה' - אף באלו שלא חטאו. היה הנגף - על שלא מיחו.
אתם תמרדו - ואנו הלא נקיים אנחנו מזה העון. ומחר - רצה לומר, לאחר זמן בעת התשלומין, יקצוף ה' על כולם על שלא מיחו, ונהיה כולם נלקים על ידו, אם כן, בעל כרחנו צריכין אנו למחות בידכם:
מדוע השבטים חוששים שכולם ייענשו על עון שנים וחצי השבטים?

12. מה היתה תוצאת אותו אירוע? (יח)

13. מהי ה"הצעה" שמציעים השבטים לשנים וחצי השבטים לעשות, ומדוע דוקא זאת? (יט)

היעזר בדברי הרד"ק (יט) הבאים: ואך אם טמאה - פירוש אם טמאה בעיניכם לפי שאין המשכן שם עברו לכם אל ארץ אחוזת ה': ואתנו אל תמרדו - כמו ובנו אל תמרדו.

ספר יהושע פרק כב – בניית מזבח על ידי שנים וחצי השבטים ותגובת השבטים

14. מהי הדוגמא השלילית הנוספת שהשבטים נתנו לשנים וחצי השבטים? (כ)

15. כיצד מגיבים שנים וחצי השבטים לחששותיהם של השבטים? (כא-כג)

16. כיצד מנמקים שנים וחצי השבטים את הסיבה לעשייתם את המעשה זה? (כד-כט)

17. האם הסבר שנים וחצי השבטים למעשיהם "שיכנע" את השבטים? (לא-לג)

18. עיין בדברי מצודת דוד (לא) הבאים:

היום ידענו וכו' - בתת בלבבנו להזהר מבוא בדמים ולדבר תחלה פנים אל פנים, כי רואים אנו אשר לא מעלתם המעל הזה אשר חשבנו, ואדרבה אז בבנין המזבח הצלתם את בני ישראל מיד מכת ה', כי מעתה לא יחטאו להשבית את בניכם מליראה את ה' ולא יענשו, מה שאין כן אם השביתו, כי אז לא היו נצולים מעונש.

מהו ה"לקח" שהיה בשליחת ראשי השבטים לברר תחילה מול שנים וחצי השבטים לכוונתם לפני היציאה למלחמה כנגדם?

מה היתרון במעשה של שנים וחצי השבטים?

19. מה עושים שנים וחצי השבטים כדי להנציח (=שייזכר לתמיד) את כוונתם בבניית המזבח?(לד)

היעזר בדברי המלבי"ם (לד) הבאים:

ויקראו – ובני ראובן וגד קראו למזבח בשם המורה על התכלית, שבעבורו נבנה והוא שיהיה לעד כי ה' - הוא האלהים - אל אחד ולא זולתו, ולא יחלפו עבודת מזבחו במקום אחר ובאל אחר:

אדהים כמה חשוב לדבר ולברר לפני שאנשימים מישהו, אחרת היתה לנו מלחמת אהים גיורת...

פרק כג – כינוס יהושע את מנהיגי העם ופנייתו לעם

קרא את פרק כג, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

פסוקים	התוכן
א-ה	
ו-יא	
יב-טז	

ביאורי מילים בפרק

_____ = (א) זָקֵן בָּא בַּיָּמִים	_____ = (יג) וּלְשֹׁטֵט
_____ = (ד) הַפְּלִיתִי לָכֶם	_____ = (יג) וּלְצַנְנִים
_____ = (ד) אֲשֶׁר הִכְרַתִּי	_____ = (יד) וְהִנֵּה אֲנִי הוֹלֵךְ הַיּוֹם בְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ =
_____ = (ד) מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ	_____ = (יד) לֹא נָפַל מִמֶּנּוּ דָבָר אֶחָד =
_____ = (ו) לְבַלְתִּי סוּר מִמֶּנּוּ =	_____ = (טז) בְּעִבְרַתְּכֶם אֶת בְּרִית ה' אֱלֹהֵיכֶם =
_____ = (ט) וַיֹּרֶשׁ ה' מִפְּנֵיכֶם =	_____ = (טז) וְחָרָה אַף ה' בְּכֶם =
_____ = (ט) לֹא עָמַד אִישׁ בְּפְנֵיכֶם =	_____ = (טז) וַאֲבַדְתֶּם מִהָרָה =
_____ = (יב) וּבְאַתֶּם בָּהֶם וְהֵם בְּכֶם =	
_____ = (יג) וְהָיוּ לָכֶם לַפַּח וְלַמּוֹקֵשׁ =	

שאלות ידע והבנה

- את מי יהושע מכנס ומה הסיבה לכך שהוא מכנסם? (א-ב)
- כיצד יהושע מתחייס לחלקים שעדיין לא נכבשו על ידי עם ישראל? (ד-ה)
- מה יהושע מצווה את העם לעשות באופן **חיובי**, וממה הוא מצווה אותם **להימנע**? (ו-ח)
- מדוע זה "אינטרס" של עם ישראל ללכת בדרך ולא לעבוד עבודה זרה? מה ההשלכה של בחירה בכל דרך? (ו-יג)
- בפסוק יא כתוב: "וַיִּנְשְׂמְרְתֶם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם".
א. עיין בהסבר המלבי"ם (יא):
ונשמרתם - עתה מבאר הנזק אתם צריכים להשמר מאד מן הסכנה שתגיע לכם באופן ה'י, ועי"כ תשמרו לאהבה את ה' - שגדר האהבה השלימה לשנוא את שונאי אוהבו כמ"ש הלא משנאיך ה' אשנא.
מדוע לדברי המלבי"ם נכון להתרחק מהגויים ולשונאם?

ספר יהושע פרק כג – כינוס יהושע את מנהיגי העם ופנייתו לעם

ב. עיין בסיפור הבא (ברכות לב/ב – לג/א):

מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך בא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום המתין לו עד שסיים תפלתו לאחר שסיים תפלתו א"ל ריקא והלא כתוב בתורתכם {דברים ד-ט} רק השמר לך ושמור נפשך וכתוב {דברים ד-טו} ונשמרתם מאד לנפשותיכם כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי א"ל המתן לי עד שאפייסך בדברים א"ל אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום היית מחזיר לו א"ל לאו ואם היית מחזיר לו מה היו עושים לך א"ל היו חותכים את ראשי בסייף א"ל והלא דברים ק"ו ומה אתה שהיית עומד לפני מלך בשר ודם שהיום כאן ומחר בקבר כך אני שהייתי עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים על אחת כמה וכמה מיד נתפייס אותו השר ונפטר אותו חסיד לביתו לשלום.
כיצד אותו שר הבין את משמעות הציווי: "ונשמרתם מאד לנפשותיכם"?

ג. עיין ספר דברים ד, טו, וכן ספר בפרקנו פסוק יא. במה עוסק הציווי: "ונשמרתם מאד לנפשותיכם"?

ד. לפי זה, מהם שני הדברים שנכללים בהדרכה: "ונשמרתם מאד לנפשותיכם"?

6. יהושע מזכיר לעם ישראל שה' עמד בכל הבטחותיו לעם לגבי כיבוש הארץ. (יד-טז)
א. לדעתך, לשם מה הוא מזכיר זאת? הוכח דברך מהפסוקים

ב. עיין בדברי רד"ק הבאים (יד):

וידעתם בכל לבבכם ובכל נפשכם - כלומר שימו לבבכם ודעתכם על כל הדברי הטובי שבאו אליכם ולא יתכן להיותם מקרים אלא ככונת מכוין אשר יעד אתכם בכל הטוב הזה ולא נפל דבר אחד מכל דברו אשר דבר תוכלו להכיר כי מאתו בא לכם הכל:
לדבריו, מה המטרה בהזכרת חסדי ה' שהתקיימו במלואם לגבי כיבוש הארץ?

ג. עיין בדברי המלבי"ם (יד) הבאים:

והנה - עתה מבאר הרעה ההשגחיית שיגיע להם, כי יעניש ה' אותם על זאת, והקדים להם ראייה מיעודים הטובים שנתקיימו,
1. כיצד המלבי"ם מסביר את הסיבה להזכרת חסדי ה' שהתקיימו עם ישראל במלואם לגבי כיבוש הארץ?

וז"ש הנה אנכי הולך בדרך כל הארץ - ובכ"ז תהיו מושגחים מהי בין לטובה בין לרעה, כי יעודי ה' לא יתבטלו עם מיתתי, ועתה קחו ראייה מן היעודים הטובים שכבר נתקיימו, אל הרעים,
2. מדוע חשוב ליהושע להזכיר להם זאת דוקא לקראת מותו?

וז"ש (=וזה שאמר) הלא ידעתם היום בכל לבבכם כי לא נפל דבר אחד מכל הדברים הטובים - (וכפל לאמר, א) הכל באו לכם - לא חסר דבר אחד, ב) לא נפל ממנו דבר אחד - ר"ל שכל דבר טוב בא בכל פרטיו לא מקצתו, ר"ל שבאו כולם במספרם, ובא כ"א באיכותו).

3. מה רמז יהושע באומרו שכל היעודים התקיימו במלואם?

ספר יהושע פרק כג – כינוס יהושע את מנהיגי העם ופנייתו לעם

7. האם עם ישראל יוכל להמשיך לחיות בארץ אם הם יפסיקו לעבוד את ה' ? **העתק** את הפסוק מפרקנו שעליו אתה מסתמך

8. ציין פסוק ידוע נוסף שמתברר ממנו שאם איננו עובדים את ה' – איננו זכאים יותר לגור בארץ!

**עשו לך טוב - תגיד תודה!
תגיד בקול רם לפחות 3 פעמים: "תודה לה', כמה טוב ה'!"**

פרק כד – נאום הפרידה של יהושע מהעם

קרא את פרק כד, וענה על השאלות הבאות:

הפרק בקצרה...

פסוקים	התוכן
א-יג	
יד-טו	
טז-יח	
יט-כד	
כה-כח	
כט-ל	
לא-לג	

ביאורי מילים בפרק

_____ = (א) שְׂכֵמָה =	_____ = (יג) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא יָגַעְתָּ בָּהּ =
_____ = (א) וַיִּתְּצֵבּוּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים =	_____ = (יד) וַעֲתָה יֵרָאוּ אֶת ה' =
_____ = (ז) וַיִּשָּׂם מֵאֶפֶל =	_____ = (יט) אֶל קִבּוּא הוּא =
_____ = (י) וְלֹא אָבִיתִי =	_____ = (כג) וְהִטּוּ אֶת לְבַבְכֶם =
_____ = (יא) וְאַתֶּן אוֹתָם בְּיַדְכֶם =	_____ = (כו) הָאֵלֶּה =
_____ = (יב) וְאַשְׁלַח לִפְנֵיכֶם אֶת הַצָּרְעָה =	_____ = (כז) הָאֲבָן הַזֹּאת תִּהְיֶה בְּנוֹ לְעֵדָה =
_____ =	_____ = (כז) פֶּן תִּכְחָשׁוּן בְּאֱלֹהֵיכֶם =

שאלות ידע והבנה

- את מי יהושע אוסף בפירקנו, והיכן?

- מה ההבדל בין הקהלת יהושע בפרקנו לזה שמתואר בפרק הקודם?

- עיין בפירוש רד"ק (א):
ויאסוף יהושע - פעם אחרת כי הנה כתב למעלה ויקרא יהושע לכל ישראל אלא אסף אותם פעם אחרת והוכיחם פעם ושתים כדי שיהיו נוהרים לשמור התורה:
א. לדברי רד"ק, האם נאום יהושע בפרק הזה נעשה בהמשך לנאום המתואר בפרק הקודם?

- מה ניתן ללמוד מכך שיהושע אסף את ישראל כמה פעמים והזהירם לשמור את התורה? היעזר באמור בדברים לא, טז

- כתוב שיהושע הקהיל את העם "לפני האלוקים". עיין בפירוש הרד"ק (א):

ספר יהושע פרק כד – נאום הפרידה של יהושע מהעם

ויתיצבו לפני האלהים - נראה שהביאו ארון האלהים שם כדי לכרות הברית לפני הארון כמו שאמר ויכתוב יהושע בספר תורת אלהים נראה כי שם היה הארון שבו ספר התורה.
א. איך יהושע אסף את העם: "לפני האלוקים"?

ב. מדוע, לדעתך, יהושע עשה זאת?

ואספם יהושע שכם ולא שילה שהיה הארון שם.

אולי על פי הדבור עשה זה שיכרתו הברית בשכם כי בו נתעכב אברהם אבינו תחלה כשנכנס לארץ כמו שכתוב ויעבור אברם בארץ עד מקום שכם. ועוד כי שם נעשה נס גדול ליעקב אבינו ושיזכרו אותו וידבקו בה' לבדו. ועוד כי תחלת הנחלה אשר היה ליעקב בארץ ישראל בשכם היה שקנה חלקת השדה מיד בני חמור אבי שכם ושם אמר להם יהושע הסירו אלהי הנכר אשר בקרבכם כמו שאמר יעקב לבניו בשכם הסירו את אלהי הנכר אשר בתוכם.
ג. אם נאום יהושע צריך להיות בנוכחות ארון ה', היכן היה ראוי לקיימו, מדוע?

ד. לגבי בחירת המיקום, להיכן דעתו של רד"ק נוטה לומר, האם היתה זו יוזמה של יהושע או של ה'?

ה. מהן שלוש הסיבות שרד"ק מציע כהסבר מדוע דוקא שכם נבחר כמקום שבו יהושע כורת את הברית עם ישראל ולא שילה?

1.

2.

3.

5. יהושע מצוין בפני העם חסדים שה' עשה עימם. כתוב מהם החסדים – לפי סדר הפסוקים:

א. (ב-ג)

ב. (ד)

ג. (ה)

ד. (ו)

ה. (ז)

ו. (ח)

ז. (ט-י)

ח. (יא)

ט. (יב)

י. (יג)

6. לשם מה, לדעתך, יהושע מזכיר לעם את כל חסדי ה' עמם?

7. מהי דרישת יהושע מהעם בעקבות כל החסדים הללו? (יד)

8. עיין בפירוש הרלב"ג (יד):

ספר יהושע פרק כד – נאום הפרידה של יהושע מהעם

ואחר שזכר כל הטובות שחנן השם יתברך את ישראל צוה אותם לירא את ה' ולעבוד אותו ולהסיר את אלהי הנכר מקרבם :
מדוע דרישת יהושע הזו מהעם ראויה ומתבקשת?

9. עיין בדברי מצודות דוד (יד) הבאים:

ועתה - הואיל והרבה להיטיב עמכם. והסירו וכו' - רצונו לומר הסירו מהלב, מכל וכל, מחשבת עבודה זרה. מה נכלל בבקשת יהושע מהעם להסיר את אלוהי הנכר?

10. עיין בפירושים הבאים:

רד"ק (יד): והסירו את אלהים - פי' אלהי כסף ואלהי זהב שלקחו בערים אשר כבשו..
מצודת דוד (יד): ובמצרים - כי רבים מהם עבדו במצרים עבודה זרה, כמו שכתוב (יחזקאל כ ח) : "ואת גלולי מצרים לא עזבו".
מדוע יש חשש שהעם יעבוד עבודה זרה?

11. **שאלת אתגר:** האם לפי זה ניתן להבין את גודל החסד שעשה ה' עם העם בכך שנתן להם בתים מוכנים "ערים אשר לא בניתם", למרות הסכנה הרוחנית הטמונה בכך?

12. מהי "ההצעה" שמציע יהושע לעם? (טו)

13. עיין בפירוש הרלב"ג (טו):

ולפי שידע מתכונתם אז שלא לעבוד ע"ג (=עבודה גילולים) עם מה שמשך לבם אל זה בדברים אלו אמר להם שאם רע בעיניהם לעבוד את ה' ובחרו להם אלהי אבותיהם אשר מעבר הנהר שהרחיקם הש"י מזה בכל עז ולזה לקח את אברהם משם והוליכו את ארץ כנען שלא לעבד אלהי האמרי אשר הביאם השם יתברך לשבי בארצם כשהורישום את ארצם והנה אמונותיה' הכוזבות ומנהגותיה' הפחותים היו סבה שהקיאה הארץ אותם כמו שנזכר בתורה כי ברשעי הגוים ההם ה' מורישם מפניהם וזה היה ג"כ סבה להרחיק ישראל מאלהיה' לעבדם והודיעם גם כן יהושע עם זה שאם יבחרו לעבוד אלהים אחרים שלא יסכים עמם אך הוא וביתו יעבדו את ה' כדי להרחיקם עוד מלבחור בע"ג,

א. האם יהושע באמת חשב שהעם יעבוד עבודה זרה?

ב. כיצד יהושע רומז לעם שאין ראוי להם להתפתות ולעבוד עבודה זרה?

והנה היה ההשתדלות באלו כדי שיקבלו עוד הדור ההוא לפני האלהים שלא לעבוד ע"ג כי זה היה ראוי שירחיקם יותר מהמשך אחר ע"ג אחרי מות יהושע. ועכ"ז (=ועם כל זה) לא נשמרו מזה כמו שנזכר בראש ספר שופטים.

ג. מדוע ליהושע היה חשוב לחזק את העם להימנע מלעבוד עבודה זרה?

ד. האם יהושע הצליח למנוע מהעם לעבוד עבודה זרה אחרי מותו?

14. כיצד מגיב העם לדרישת יהושע מהם לעבוד את ה'? כיצד הם מנמקים את דבריהם (טז-יח)

ספר יהושע פרק כד – נאום הפרידה של יהושע מהעם

15. על מה דברי תגובתם מבוססים?

16. יהושע לא מקבל את דבריהם אלא מתנגד להם. (יט-כ) כתוב בלשונך את תגובת יהושע לעם!

17. מדוע, לדעתך, יהושע בחר להגיב כך?

18. עיין בהסבר הרלב"ג (יט) לכוונת יהושע בתגובה זו:

והנה להרחיקם עוד מעבוד ע"ג אמר להם כי אחר שיכנסו לעבודתו יתברך תקשה להם מאד עבודתו כי לא ישא לפשעיהם אם יסורו מאחריו לעבוד ע"ג אך יכלה אותם אחר אשר הטיב להם **ולא אמר להם זה יהושע שיהיה הענין בבחירתם לסור מאחרי ה' כי כבר נקשרו בזה כל הדורות במעמד הר סיני אך אמר להם זה להוסיף להם הרחקה מעבוד ע"ג כמו שזכרנו שם שכבר היה יודע מטוב תכונת' בעת ההיא שהם לא יסכימו בשום פנים לעבוד זולתי השיי (השם יתברך)...**
מה היתה כוונתו של יהושע לפי הסבר הרלב"ג?

19. לאור דברי יהושע, מה העם מתחייב לעשות? (כא)

20. יהושע כורת לעם ברית עם ה'. כתוב בקצרה כיצד הוא עושה זאת (כב-כה)

21. בפשט, כיצד יהושע נותן תוקף (=חוזק וקיום) לברית שהוא כרת לעם עם ה'? (כו)

22. עיין דברים המלבי"ם הבאים (כו) לגבי מעשהו של יהושע:

ויכתב - כתב דברים האלה עם כלל ספרו (כמ"ש יהושע כתב ספרו) וחברו עם ספר תורת אלהים להיות מכלל כתבי הקדש. ויקח אבן גדולה - יען שהספר תורה היה מונח בארון (מבפנים או מבחוץ לרבי מאיר כדאית ליה ולרבי יהודה כדאית ליה כמ"ש בב"ב דף י"ד) רצה ליחד מקום במקדש אל ספרו והקים אבן גדולה חלולה שתהיה ארגז וארון לספרו, ויקימה תחת האלה אשר במקדש - בשילה.

כתוב במילים שלך, כיצד המלבי"ם מסביר את מעשהו של יהושע?

קבורת יהושע

23. בן כמה יהושע נפטר, והיכן הוא נקבר? (כט-ל)

24. כיצד הנביא מכנה את יהושע? מי כונה כך?

ספר יהושע פרק כד – נאום הפרידה של יהושע מהעם

25. עיין בדברי חז"ל הבאים (שבת קה/ב):

אמר רב יהודה אמר רב כל המתעצל בהספדו של חכם – ראוי לקוברו בחייו, שנאמר (יהושע כד, ט): "ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת סרח אשר בהר אפרים מצפון להר געש", מלמד שרגש עליהן הר להורגן (רש"י: על שלא הספידו כראוי). כיצד חז"ל דורשים את המילה: "הר געש"?

26. העם לפי דרשת חכמים העם נהג באופן הגון כלפי יהושע? במה הם היו לא בסדר?

27. עיין בביאורו של הרב קוק בעין איה (שבת יג, ו) לגבי המשמעות של התעצלות בהספד חכם:

התעצלות משמעותה שהוא כן עוסק בהספדו של החכם, אלא שהוא מתעסק בו בעצלות ולא בכל המילוי של הכבוד הדרוש להיות חרד להכבוד הנעלה הראוי להבליט ביחס להספדו של חכם.

א. לדברי הרב קוק, מה המשמעות של התעצלות בהספד חכם, האם הכוונה היא שלא מספידים אותו כלל? פרט!

ותוכן העצלות באה מפני שבכל ההערכה של החכם הלא ישנן מעלות גלויות שבחיי החכם נתגלו לרבים ורבים נהנו מאורו. אבל עלינו לדעת שהרבה יותר ממה שהחכמה וכל יתרונותיה המקושרים עם נפש החכם יכולים להתגלות במפעלים ובביטויים, ישנו אוצר סתום וחתום, אוצר גנוז, שהוא בנפש החכם, שסגולתו המקודשת היא פועלת ג"כ באופן מוסתר וצנוע גם על האיכות של ההשפעות המגולות שהערכתן היא נודעת וניכרת.

ב. לפי דברי הרב, על מה יש להקפיד כשמספידים חכם?

וכל המתעצל בהספדו של חכם אין כל האוצר הגנוז שנחסר מהעולם על ידי הסתלקותו של החכם נוגעת אל לבבו, וכל מה שהוא מספיד אותו איננו נוגע כ"א על דבר הדברים הגלויים והתועלת המעשית המפורסמת שהכל מרגישים את חסרונה בעת סילוקו של החכם

ג. מהו החסרון שיש בהתעצלות על מותו של חכם?

אבל באמת זאת היא עצלות מפסידה מאד כי לא די שלא נגע זה המספיד המתעצל בעצם הכח הנשגב של החכם, שערכו הסגולי אין לו שיעור והערכה במדות החושים וארחות הפרסומים, אלא שגם ההרצאה על דבר הענינים הגלויים אינה באה לאמתתה ע"פ ערכם וסדרם האמיתי מפני(ם) שכולם הלא הם יונקים בפנימיות מאותו הכח הגנוז שלא נחשף ולא נתגלה לרבים.

ד. מדוע התעצלות זו היא כה חמורה?

ומדה כנגד מדה ראוי הוא העצלן הזה לקוברו בחייו, כלומר להסתיר ולגנוז את כל הארת חייו ומפעליהם הגלויים שלא יהיו נחשבים כלל ושלא תבא עליהם שום הכרה וחיובות, כמו שהוא לא רצה בעצלותו ליתן את ההכרה והחיובות האמיתית לערכו הגנוז של אוצר הטוב אשר בנפש החכם.

ה. מדוע העונש של המתעצל בהספדו של חכם הוא שראוי לקוברו בחייו?

וכשלוך זה אירע לדורו של יהושע לגבי יהושע. הכל הרגישו ביהושע את הכובש המעשי שהביא את ישראל לארץ ירושתו, ושהפיל לפניהם עמים רבים ומלכים אדירים. אבל מתוך הפרסום הגדול של מפעלי יהושע הגלויים, נתעצלו לחדור בערכו הרוחני הגדול של יהושע, הנביא הגדול והשקדן הגדול, אשר לא ימוש ספר התורה ממנו וקיים "והגית בו יומם ולילה". לא

ספר יהושע פרק כד – נאום הפרידה של יהושע מהעם

עלה היתרון הפנימי, האמיתי, הרוחני, הגנוז בנשמתו של יהושע, על לב המספידים, מפני שרק את המפעלים המוחשיים אשר הובלטו כ"כ בחייו, הדגישו, שהם באמת טפלים הם לגבי העיקר, הערך הרוחני הצפון של יהושע עבד ד'.
ו. מה היתה נקודת הפספוס של בני דורו של יהושע לגבי תפיסת אישיותו של יהושע, שבאה לידי ביטוי בהתעצלות בהספדו?

ועל כן רגש עליהן ההר להרגן. והובלט בזה ג"כ הצד הצפון העיקרי בקדושת יהושע וגדולתו לעומת הצד המפורסם והרועש הגועש שבמפעליו. שבאמת הצד הפרסומי הרועש הוא הטפל בהערכתו העליונה לעומת מה שהדור בעצלותו אז חשב את זה הצד לכל המהות ולכל העיקר של החזון הגדול של האישיות הרוממה האדירה הקדושה והנפלאה של יהושע.
ז. מה היו שני הצדדים באישיותו של יהושע, ומה היה הצד העיקרי באישיותו?

28. עיין פסוק לא, ובפירוש מצודת דוד (לא) הבא:
אשר האריכו ימים - עד כלות עשרים ושמונה שנה מיום שעמד יהושע, כך כתוב בסדר עולם (סיי יב). ואשר ידעו וכו' - רצה לומר, בימי הזקנים האלה עבדו את ה' אשר ידעו מעשה ה', כי בעיניהם ראו, ובזה היו מישרים את לבות ישראל לאביהם שבשמים:
לאחר מות יהושע מה עזר לעם להיות דבקים בה?

29. היכן עצמות יוסף שהועלו ממצרים נקברו? (לב)

30. עיין בפירוש רש"י (לב): קברו בשכם - משכם גבבוהו, לשכם החזירוהו:
מהי האירוניה (ההפתעה) בכך שקבורת יוסף דוקא שם?

31. היכן אלעזר בן אהרון נקבר, ומה הקושי בכך? רמז: פנחס כהן... (לג)

32. עיין בפירוש הרד"ק (לג):
אשר נתן לו בהר אפרים - אמרו רבותינו ז"ל מניין היה לו לפנחס שלא היה לו לאלעזר?
אלא מלמד שנשא פנחס אשה ומתה וירשה...
ומהם אמרו כי אפשר שנפלה לו בשדה חרמים (=שדה המתחלקת לכהנים ביובל)
ויתכן גם כן לפרש כי ישראל נתנו לו כמו שנתנו לכלב ויהושע אבל לא על פי השם ית' כמו שנתנו להם וזהו שאמר: "אֶשֶׁר נתן לו"...
מהן שלוש האפשרויות להסביר כיצד היה לפנחס מקום השייך לו?

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____

חזק חזק ונתחזק!!
כל הכבוד שהחזקת מעמד איתי ללאוד ספר שלם. אני גאה בך!! ואתה?...

סוף טוב, הכל טוב...